

Manjšinsko vprašanje

spet pred forumom Združenih narodov

V Ženevi se je v ponedeljek začelo letošnje 34. zasedanje komisije OZN za človekove pravice. Uvodno besedo je imel predsednik lanskega zasedanja jugoslovanski veleposlanik Aleksander Božovič, ki je poudaril, da je rezultate lanskega zasedanja potrdila generalna skupščina OZN, „ne glede na nekatere pripombe in kritike“, z večino 126 glasov.

Med razpravo o dnevnem redu letošnjega zasedanja je komisija za človekove pravice sprejela predlog vodje jugoslovanske delegacije Aleksandra Božoviča, da se na dnevni red sprejme tudi točko, ki se glasi: „Spoštovanje pravic ljudi, ki pripadajo narodnostnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam.“

V ostalem obsega dnevnega reda letošnjega zasedanja celo vrsto zelo pomembnih vprašanj, kot so: kršitev človekovih pravic na arabskem ozemlju pod izraelsko okupacijo; kršitev človekovih pravic v Čilu s posebnim ozirom na kruto, nečloveško, poniževalno trpinčenje in kaznovanje zapornikov, kršitve človekovih pravic v Južnoafriški republiki, o čemer bo poročala posebna komisija, ki je raziskovala početje južnoafriških rasističnih oblasti; poleg tega pa bodo obravnavali tudi še vrsto drugih primerov kršenja človekovih pravic v nekaterih državah.

Prav v tej zvezi je treba omeniti pobudo jugoslovanske delegacije, ki je tudi ob letošnjem zasedanju komisije OZN za človekove pravice opozorila na važni problem manjšin ter dosegla, da se bo ko-

misija ponovno podrobneje bavila s tem vprašanjem. V to smer gre tudi jugoslovanski predlog, naj bi tedaj, ko bodo razpravljali o tej točki dnevnega reda, povabili znanega italijanskega strokovnjaka za narodnostne manjšine univerzitetnega profesorja dr. Capotortija, ki je že v zadnjih letih pripravil za Združene narode izredno obsežno in temeljito študijo o manjšinski problematiki.

V svojem uvodnem govoru je vodja jugoslovanske delegacije Božovič tudi razložil stališče Jugoslavije glede tega, v kakšni smeri naj poteka letošnje zasedanje komisije, ko je dejal: „Vsem nam mora biti jasno, da človekove pravice ne bodo spoštovane, če jih bodo izrabljali za kršenje suverenosti držav in za vmešavanje v notranje zadeve; po drugi strani pa nacio-

nalna suverenost prav tako ne more biti izgovor za kršenje človekovih pravic.“ Božovič je nadalje poudaril, da bi se morali člani komisije, če hočejo z večjim uspehom delati in zagotoviti spoštovanje človekovih pravic, „otresti nekaterih iluzij“. Mednje sodi iluzija, da je zahodni kapitalistični sistem „vrec in zibelka“ človeških pravic, kakor tudi prepričanje, da so v socializmu že s tem, da je to humana in napredna ureditev, avtomatično rešeni vsi problemi, vštevši spoštovanje vseh pravic. V obeh primerih je stvarnost lahko drugačna, je naglasil vodja jugoslovanske delegacije, ker so ljudje in družbe, v katerih delujejo, „nepopolni“.

Posebej je jugoslovanski predstavnik poudaril pomen ekonomskih pravic dveh tretjin človeštva ter poudaril, da bi se spoštovanje teh pravic moralo izražati v obliki skupnega boja razvitih držav in držav v razvoju za pravičnejšo ekonomsko ureditev. Prav tako je Božovič opozoril tudi na spoštovanje pravic „vsakega posameznika, vsakega moškega, vsake ženske in vsakega otroka“, pa tudi na pravice celih narodov do samoodločbe in svobode v svoji državi. Če bi na primer odrekli palestinskemu ljudstvu pravico do samoodločbe in človeka vrednega življenja v svoji državi, bi bila to silno huda in mno-

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

VABI NA

spominsko svečanost

ki bo v nedeljo 12. februarja 1978 s pričetkom ob 11. uri na grobu narodnega heroja Matije Verdника-Tomaža na pokopališču v Svečah.

Na sporedu polaganje vencev, nagovor in kulturni program.

Svečanost, ki jo prireja Zveza koroških partizanov vsako leto v sodelovanju z ZZB NOV Jesenice, je namenjena spominu na junaški protifašistični boj, v katerem smo tudi koroški Slovenci doprinesli ogromno žrtev; je pa tudi opomin, da moramo čuvati pridobitve tega boja ter zastaviti vse sile proti ponovnemu oživljanju miselnosti nacizma in nacionalizma.

Ta zavest nam nalaga, da se svečanosti udeležimo v čim večjem številu.

Odbor

Priprave na kongres ZKS

Z osrednjo temo: „Naloge komunistov v nadaljnjem razvoju socialistične samoupravne demokracije in splošnemu razvoju SR Slovenije“ bo v začetku meseca aprila v Ljubljani 8. kongres Zveze komunistov Slovenije. Na kongresu, ki se bo začel 3. aprila, se bo zbralo nekaj več kot 500 delegatov iz vseh predelov Slovenije.

O pripravah na kongres so razpravljali in sklepali na nedavni plenarni seji CK ZKS, kjer je sekretar Franc Šetinc kot vodilno misel naglasil, da gre za to, kako ZK kot avantgarda delavskega razreda in politična organizacija družbe v celoti uresničuje svojo vodilno vlogo: ali na arbitrarnem politični način, kakor to dela marsikatera partija v svetu, ali v plodni, ustvarjalni demokratični komunikaciji s celotnim mehanizmom socialističnega samoupravljanja, z vsemi družbenopolitičnimi in drugimi družbenimi organizacijami znotraj političnega sistema, ne zunanji njega ali nad njim.

Govorec o bodočih nalogah, je Šetinc med drugim omenil tudi področje zunanje politike ter naglasil, da bodo posebno pozornost posvečali krepitvi in utrjevanju vloge in položaja Slovenije v Jugoslaviji in v svetu, to je razvijanju in bogatitvi prakse reševanja vprašanj skupnega pomena, udeležbi in ustvarjalnemu prispevku pri določanju in uresničevanju jugoslovanske zunanje politike. „Vidno mesto v akcijskih nalogah — je poudaril Šetinc — imajo naše manjšine v zamejstvu, zdomci na začasnem delu in naši izseljenci v tujini. V ta sklop pa sodi tudi naloge ZK pri uresničevanju ustavnega položaja italijanske in madžarske narodnosti in njihovih pripadnikov kot tudi pravic pripadnikov etničnih skupin v SR Sloveniji.“

Ta načela pa so zajeta tudi v osnutku akcijskih nalog, kjer je tozadevno naglašeno: „Vztrajali bomo pri politiki odprtih meja in vsestranskem obmejnem sodelovanju, še posebej na gospodarskem in kulturnem področju, saj je to pomembna prvina dobrososedskih odnosov. Eden bistvenih elementov dobrega sosedskega sodelovanja pa je urejen položaj manjšin, zato bo ZK tudi v prihodnje proti vsakršnemu narodnostnemu odtujevanju in nacionalističnim težnjam.“

Dvojna mera koroških oblasti pomeni kričečo diskriminacijo

Letošnji pustni čas je minil. Na Koroškem je bil deloma žal tudi v znamenju zloglasnega „koroškega ozračja“. Tako se je skupina „pustnih norcev“ v Podjuni „odlikovala“ s tem, da je ob uporabi najrazličnejših rekvizitov iz dobe nacistične strahovlade demonstrativno rekonstruirala pred štiridesetimi leti izvedeni „Anschluss“. V Škocijanu so neznan storilec v noči od pustnega torka na pepelnico pomazali hišo zavedne slovenske družine. Prav tako v dneh pustnega norenja pa je prišlo tudi do ponovitve „Tafelsturma“ na Radišab, kjer je bila odstranjena uradna dvojezična krajevna tabla, ena izmed tistih maloštevilnih, s katerimi Avstrija hoče dokazovati, kako „širokogrudno“ in „dosledno“ je izpolnila svoje tozadevne obveznosti iz državne pogodbe.

Da so se za pustno izžolvanje poslužili nacističnih znakov, uniform in različne druge navlake iz tedanje dobe, pravzaprav niti ne preseneča, saj je obujanje spominov na nacistični „tisočletni raj“ ter oživljanje stare in nove nacistične miselnosti na Koroškem in v Avstriji danes že kar na dnevnem redu, ne da bi pristojne oblasti ukrepale, kakor jim to nedvoumno nalagajo državna pogodba in zakoni. Tudi v tem primeru so se varnostni organi „spomnili“ svoje dolžnosti šele tedaj, ko jim je bil dogodek prijavljen; pa še potem je bilo slišati, da bodo preučili, ali bodo sploh ukrepali proti storilcem. Podobno je z radiškim „Tafelsturmom“: ali ni bilo zadržanje varnostnih organov in drugih oblasti leta 1972 določenim krogom naravnost vzpodbuda za nadaljnje take akcije?

Pri zloglasnem „Tafelsturmu“ leta 1972 pa nikakor ni šlo za kakšno pustno norenje (čeprav so se takratni akterji vedli še dosti bolj noro kot najhujši pustni norci!), marveč za načrtno pripravljeno in organizirano izveden napad na zakonitost in pravni red naše države. Zato tudi takratnega ravnanja oblasti ni mogoče oprostiti kot

nekašno toleriranje pustne svobode norcev, marveč ga je treba obsoditi kot grobo malomarnost v izpolnjevanju z zakonom določenih službenih obveznosti.

Uradnim dejavnikom na Koroškem pa je treba očitati še nekaj drugega: da se poslužujejo dvojnih meril. Kajti iste oblasti, ki so leta 1972 mirno gledale in dopuščale nepopisni vandalizem nemških nacionalistov in njihovih neonacističnih pomočnikov ter s svojim zadržanjem takratni protizakoniti „Tafelsturm“ povzale na raven za domovino zaslužnega dejanja, se danes poslužujejo brezobzirnega policijskega pritiska in sodnijskega preganjanja napram koroškim Slovencem, da bi zatrle njihov pravični in z demokratičnimi legal-

nimi sredstvi vodeni boj za uresničitev pravic, ki so jim zagotovljene v državni pogodbi.

Val političnih procesov se namreč nadaljuje. Tako je za danes predviden na pliberškem sodišču pravi „slovenski dan“: Marija Logar in Marko Sommerger sta pozvana zaradi lanskih pliberških dogodkov — prva zaradi „poškodbe javne lastnine“, ker je baje pomazala uradni krajevni napis; drugi zaradi „dejanskega napada“ na nekega uradnika, ker se je menda upiral aretaciji, ko je žandarmerija vdrila na zasebno zemljišče pliberške zadrage in odstranila tamkaj postavljeni zasebni dvojezični napis. Helmut Grilc in Georg Mandl pa sta obtožena, da sta leta 1976 sodelovala pri neki „napisni akciji“.

Hkrati se nadaljuje in poganja vedno nove cvetke tudi upravnokazenska „vojna“ okoli dvojezičnega napisa na poslopju pliberške zadrage. Zaradi tega napisa — ki je postal 17. januarja tega leta žrtev „uradnega Tafelsturma“ (kakor znano, so oblastveni valpti med opoldanskim odmorom, ko na kraju tega protizakonitega dejanja ni bilo ne uslužbencev ne lastnikov, brez vednosti in predvsem brez dovoljenja lastnika vdrli na tuje zemljišče in tam dobesedno ukradli privatno lastnino, napisno tablo) — je okrajno glavarstvo Velikovec sedaj naložilo občutne denarne kazni predsedniku zadrage Opetniku, ker je dopustil namestitev table, ter bratoma Tratar, ker sta tablo namestila kot strokovnjaka-obrtnika (eden je ključavničar, drugi pa mizar).

Če takšno ukrepanje oblasti primerjamo z njihovim ravnanjem leta 1972 in temu dodamo še dejstvo, da od tistih, ki so leta 1976 v Škocijanu po razsodbi ustavnega sodišča protizakonito ravnali s slovenskimi demonstranti, nihče ni bil klican na odgovornost, potem je možen pač samo zaključek, da takšna praksa dvojne mere ne pomeni le zlorabe zakona in oblasti, marveč kričečo diskriminacijo — goli rasizem.

PREDSEDNIK SRS KRAIGHER:

Položaj manjšin v Avstriji

ne ustreza državni pogodbi

Predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher je priredil v torek tradicionalni novoletni sprejem za člane konzularnega zbora. Ob tej priložnosti je v kratkem nagovoru orisal zunanjo politiko Jugoslavije in posebej Slovenije, pri tem pa posebej glede odnosov z Avstrijo poudaril:

„Veseli smo tudi vseh oblik sodelovanja med SR Slovenijo oz. SFR Jugoslavijo in republiko Avstrijo. Žal pa ovira poglabljanje medsebojnega zaupanja položaj naše manjšine, ki po našem mnenju ne ustreza obveznostim, ki jih ima Avstrija po državni pogodbi.“

Strah pred resnico

Že star pregovor pravi, da resnica boli. Na Koroškem je resnica še posebno boleča; če pa gre za vprašanje manjšine, potem resnica lahko povzroča naravnost neznosne bolečine — zato se ji je treba izogibati oziroma ji je treba kolikor se le da zabraniti, da bi prišla v javnost. Samo tako je mogoče razumeti prizadevanja uradnih, manj uradnih in neuradnih dejavnikov v naši deželi, ki se na vse načine — tudi s sredstvi, ki niso vedno povsem neoporečni — trudijo, da javnost ne bi zvedela celotne resnice o tem, kaj se dogaja okoli manjšinskega vprašanja.

Konkretnih primerov tega pristnega koroškega strahu pred resnico bi lahko navajali na dolgo in široko, saj se vedno spet srečujemo z najrazličnejšimi oblikami potvarjanja dejstev, prikrivanja resnice, navajanja polresnic in celih laži ter drugimi načini manipuliranja in zavajanja javnosti. Čeprav se „avtorji“ zavedajo, na kako trhljih temeljih so zgrajeni njihovi „argumenti“, jih kljub temu vztrajno ponavljajo, prepričani, da „nekaj bo gotovo obviselo“. Sredstva množičnega obveščanja so pri tem izredno važno in učinkovito orodje; tisti, ki ima v tem oziru vpliv ali celo monopol, lahko računa z določenim uspehom.

Današnja enostranska obveščevalnost in s tem pristranska usmerjenost velikega dela nemško govoreče javnosti na Koroškem in v ostali Avstriji, kar zadeva manjšinsko

problematiko, je vsekakor sad takega prizadevanja. Vendar pa so tudi v tem oziru postavljanje meje — kljub temu, da imajo uradni dejavniki in pretežni del sredstev javnega obveščanja tozadevno skoraj popoln monopol, si resnica počasi le utira pot tudi v vrste večinskega naroda, kjer čedalje bolj prodira spoznanje, da sedanja „rešitev“ manjšinskega vprašanja in „izpolnitev“ člena 7 nikakor ni tako popolna in tako vzorna, kakor je vedno spet slišati in brati.

Ravno zaradi tega, ker se resnica o manjšinskem vprašanju nenehno širi kljub vsem oviram in omejenim možnostim, pa so tisti, ki neposredno ali posredno skrbijo za širjenje te resnice, izpostavljeni najrazličnejšim napadom in pritiskom. Kako neprijetno ali celo nevarno je postaviti se na stran manjšine ter podpreti njen boj za

dosego pravic, ki so ji zajamčene v avstrijski zakonodaji, v državni pogodbi in v drugih mednarodnih dokumentih, je na lastni koži okusil tudi že marsikateri pripadnik naroda-soseda. „Odgovor“ tistih, ki na Koroškem odločajo, kaj je prav in kaj sme biti, sega od zasmeha in žaljivih očitkov preko anonimnih in tudi javnih groženj vse tja do dejanskih napadov, kakor so jih bili na primer leta 1976 v Škocijanu deležni s strani varnostnih organov pripadniki obeh narodov v deželi.

Niti zvezni kancler Kreisky niti bivši deželni glavar Sima nista bila izjema: dokler sta leta 1972 obsojala protizakonito podiranje dvojezičnih napisov, sta bila izpostavljena napadom nemških nacionalistov — kancler v Celovcu (kjer so ga opsovali z „židovsko svinjo“) deželni glavar v Velikovcu (kjer so ga obsuli z gnili paradizniki); obakrat pa so varnostni organi stali ob strani in se smejali, kakor so prej mirno gledali in dopuščali tudi zloglasni „tafelsturm“ nemškonacionalističnih in neonacističnih vandalov.

Iz novejšega časa bi lahko omenili dunajskega kardinala Königa, ki je padel v nemilost pri „koroškem dnevniku“, ker se je upal trditi, da je sedanji zakon o narodnih skupinah pomanjkljiv in potreben izboljšave; „druga stran“ pa si je „izposodila“ kanclerja Kreiskega, ker je pred mednarodnim forumom novinarjev priznal, da mu je pri manjšinskem vprašanju spodrsnilo. Oba sta bila izpostavljena napadom in kritikam samo zato, ker sta govorila resnico.

Kako je resnica zbolela, se je videlo tudi ob izidu knjige „Avstrija in njeni Slovenci“, v kateri sta avstrijska zgodovinarja Haas in Stuhlpfarrer z obsežnim gradivom dokumentirala enostransko in pristransko prakso „uradnega“ zgodovinskega pisarja na Koroškem ter razkrinkala Slovencec nenaklonjeno, sovražno in škodljivo manjšinsko politiko Avstrije v preteklosti in tudi danes. Da resnica boli, pa predvsem kaže tudi primer slovenskega informacijskega in dokumentacijskega centra Sindok: že ob njegovem rojstvu mu je deželni glavar položil v zibko „prekletstvo“, prejšnji teden pa je bil postavljen na cesto in je moral iskati novo streho.

Vendar pa tudi vsi taki in podobni primeri pritiska, izsiljevanja in zaslauševanja ne morejo prepričati, da bi resnica prišla na dan!

RAZPIS

TOMŠIČEVH NAGRAD IN NAGRAD SKLADA TONETA TOMŠIČA

Letos maja, na dan smrti narodnega heroja, politika, publicista in novinarja Toneta Tomšiča, bo Društvo novinarjev Slovenije podelilo tradicionalne Tomšičeve nagrade in nagrade sklada Toneta Tomšiča za posebne novinarske dosežke svojih članov. Pri tem bo v prvi vrsti upoštevalo tista dela, ki še posebej prispevajo k hitrejšemu razvoju naše socialistične skupnosti in našega samoupravnega sistema.

Za Tomšičevo nagrado lahko konkurirajo pomembni novinarski prispevki in dosežki pri urejanju časnikov ter radijskih in televizijskih oddaj.

Predloge za nagrade lahko pošljejo družbenopolitične organizacije, aktivni in sekcije DNS, uredništva in posamezni člani DNS, vsebovati pa morajo utemeljitev in dokazno gradivo.

Predloge je treba poslati na naslov: Društvo novinarjev Slovenije, Komisija za Tomšičeve nagrade, 61000 Ljubljana, Vošnjakova 8/VII.

Člani komisije so: Zvone Zorko (predsednik), Tita Škerlj Sojar, Srečko Golob, Marjan Legan, Vlado Šlamberger, Djuro Šmicberger, Vasilij Ventin ter kot predstavnik javnosti Savin Jogan in Emil Rojc.

Obdobje, za katerega bodo podeljene Tomšičeve nagrade in nagrade sklada Toneta Tomšiča, je čas med zadnjim in novim razpisom, to je od 1. februarja 1977 do 31. januarja 1978.

Rok za oddajo predlogov je 1. marec 1978. Po tem datumu komisija ne bo sprejemala ne predlogov, ne dokaznega gradiva.

Upravni odbor
Društva novinarjev Slovenije

Manjšinski milijoni

Ta teden smo v avstrijski televiziji (Čas v sliki 2) gledali oddajo, ki je bila posvečena manjšinskim milijonom. Zvedeli smo namreč, da je v državnem proračunu predvidena vsota 10 milijonov šilingov za potrebe manjšin v Avstriji, da pa teh denarjev ne morejo izplačati — ker zastopniki koroških Slovencev nočejo v manjšinski sosvet.

Ne bomo se podrobneje bavili z obliko in vsebino oddaje — enostranska orientacija pri ORF ni nič novega ali izrednega, torej nas tudi v tem primeru nič ne preseneča. Kljub tej pomanjkljivosti pa je bila oddaja dovolj informativna vsaj v dveh smereh:

Po eni strani je pokazala, kako mačehovsko ravna Avstrija s koroškimi Slovenci predvsem tudi glede pospeševanja in podpiranja njihove kulturno-prosvetne dejavnosti. Naravnost berasko so izzvenili podatki o subvencijah, ki jih prejema posamezna društva ali skupine za svojo pestro in bogato dejavnost, in sicer za tisto dejavnost, s katero se Avstrija prav rada ponosa, ko pred domačo in zlasti mednarodno javnostjo skuša dokazovati, kako „enkopravne“ so v tej državi narodne manjšine. Pri tem pa sploh ni bilo povedano, koliko naših društev ni deležni tako pičlih podpor, da niti ne govorimo o žalostnem dejstvu, da koroški Slovenci prej skozi dolga desetletja za svoje kulturno delo niti groša nismo dobili iz javnih sredstev.

Po drugi strani pa je oddaja tudi razkrila, da se v Avstriji celo pri pospeševanju kulturne dejavnosti poslužujejo zelo dvomljivih metod. Pred javnostjo se ponajajo z milijoni, ki jih baje dajejo za podpore manjšinam. Vodstvo manjšine skušajo prisiliti v sosvet, češ, če boste pridni in ubogljivi, potem dobite podporo. Hkrati pa zabijajo klin med manjšino in njeno vodstvo, ko pravijo, da so le voditelji krivi, če društva ne dobijo podpore, ko pa so tako imasti, da nočejo v sosvet.

Res lep primer stare prakse „Deli in vladaj“ — samo s pospeševanjem kulturne dejavnosti in s širokogradno manjšinsko politiko to nima nobene zveze!

Razmišljanja, ki silijo k primerjavam

Solnograški dnevnik „Salzburger Nachrichten“ je te dni objavil zanimivo razmišljanje o iluziji večjezične družbe — na primeru Južne Tirolske. Povod za to razmišljanje je bil članek, ki ga je lani objavil avstrijski časopis za politično znanost in kjer je med drugim prišlo do izraza mnenje, da je Južna Tirolska že danes na poti k večjezični družbi in da ta razvoj ovira le južnotirolska ljudska stranka s svojim narodnostnim bojem. Južnotirolski visokošolci so o tem članku razpravljali, na posebni diskusiji in tako je prišla njegova vsebina v široko javnost, na Južnem Tirolskem pa je to povzročilo razburjenje. Na podlagi tega se avtor sedanjega razmišljanja v SN vprašuje, kako daleč je večjezična družba že postala stvarnost, ali pa je ostala le politična iluzija? In odgovor na to vprašanje skuša dati z navajanjem raznih podatkov o razmerah na Južnem Tirolskem.

Tako že kar na začetku poudarja, da Italijani na Južnem Tirolskem kot pripadniki 50-milijonskega naroda nikdar niso bili in tudi danes niso ogroženi; pač pa so bili Južni Tirolci ogroženi s priključitvijo k Italiji in so ogroženi tudi še danes. Kljub temu pa v italijanski deželni politiki vedno bolj prebajajo k temu, da Italijane na Južnem Tirolskem proglašajo za ogroženo manjšino, ugotavlja na drugem mestu avtor članka v SN ter navaja, da je na italijanski strani povsod slišati

glasno tarnanje o nedemokratični politiki južnotirolske ljudske stranke in o krivičnosti etničnega proporca ter glasove proti dvojezičnosti oz. predpisanim izpitom iz obeh jezikov. Posledice so nepregledne, beremo v SN: kajti v tisku kar dežujejo pisma bralcev, kjer ljudje tarnajo o propadu italijanske manjšine na Južnem Tirolskem in že kar povsem odkrito grozijo, da bodo tudi južnotirolski Italijani kmalu imeli svoje „junake“, kot sta bila na drugi strani Klotz in Amplatz (znana iz dobe dinamičnih atentatov na Južnem Tirolskem — op. ured.).

V članku v SN beremo tudi o tem, kako so se južni Tirolci drugega jezika iz sile razmer morali naučiti, medtem ko Italijani danes niso pripravljani, da bi to napravili prostovoljno. In v podkrepitev navaja še besede nekega liberalnega deželnega politika, ki je — tako SN — v regionalnem svetu izjavil med drugim: „Živimo v svobodni državi in Južnim Tirolcem je dano povsem na prosto, da gredo v drugo državo, če jim tukaj ne ugaja.“ Omenjeni politik je menda še dodal, da južni Tirolci zahtevajo zase posebne pravice napram Italijanom in da on ni voljan gledati, kako v bocenski pokrajini nastaja nasilen in krivičen režim. Avtor članka v SN meni, da morejo s „posebnimi pravicami“ biti mišljeni le enakost obeh jezikov, določila o etničnem pro-

porcu in druga določila avtonomije, mišljena kot poprava škode, ki jo je povzročila fašistična kolonialna politika. Torej so ustavno zagotovljene pravice, ki jih lahko zahteva vsak navaden italijanski državljan, za Južne Tirolce še vedno „posebne pravice“, je rečeno v članku, kjer je potem navedenih še nekaj konkretnih primerov iz dnevnega življenja, „ki južnim Tirolcem zelo otežkočajo vero v večjezično družbo“: kako morajo na sindikalnem zborovanju govoriti v italijanščini, ker od 100 udeležencev 7 navzočih „v nasprotju z zakonskimi predpisi“ nemško ne znajo niti ne razumejo; kako na neki južnotirolski pošti Nemci, ki hočejo oddati svojo pošto, dobijo v odgovor „Smo v Italiji“; da se na Južnem Tirolskem navadno dobijo le vozovnice za Bolzano in le redko kje tudi za Bozen...

Podrobnosti iz omenjenega članka zato navajamo tako obširno, ker naravnost silijo k primerjavam z razmerami na Koroškem: treba je samo zamisliti vlogo v tem smislu, da gre tukaj za odnos Nemcev kot večinskega naroda do Slovencev kot manjšine. Nadaljnje primerjave prepuščamo bralcem samim, z naše strani bi le še opozorili na bistveno razliko, da Nemci na Južnem Tirolskem nikdar niso bili manjšina — ne v narodnostnem pogledu, še posebej pa ne glede gospodarskega in socialnega položaja.

Sima o položaju na Koroškem

Zadnja številka avstrijskega ilustriranega magazina za politiko in kulturo „Extrablatt“ objavlja več prispevkov, katerih avtorji obravnavajo med drugim tudi vprašanja, ki so bolj ali manj povezana z manjšinsko problematiko, še posebej s koroškimi Slovenci. Sicer izhaja „Extrablatt“ šele nekaj mesecev, vendar je že s svojim dosedanjim poročanjem o narodnih manjšinah v Avstriji napravil kvalitativen korak naprej, zlasti zaradi tega, ker obravnava narodnostne probleme kot sestavni del splošnega družbeno-političnega položaja in razvoja v državi.

V najnovejši številki analizira dr. Robert Saxer poročanje Profilovega reporterja dr. Buchserja o „zadevi Warasch“. Peter Pilz in Karl Langbein kritično osvetljujejo pravni sistem Avstrije s posebnim ozirom na človekove pravice in v tej zvezi med drugim opozarjata tudi na „dvojno mero“ koroških varnostnih oblasti, ki so mirno gledale protizakonito podiranje dvojezičnih napisov leta 1972, nasprotno pa se leta 1976 proti slovenskim demonstrantom v Škocijanu poslužile metod, ki jih je celo ustavno sodišče obsodilo kot protizakonite.

Andreas Moritsch obširno ocenjuje knjigo „Österreich und seine Slowenen“, v kateri sta Hanns Haas in Karl Stuhlpfarrer na podlagi zgodovinskega gradiva prikazala protislovensko politiko avstrijskih in zlasti koroških oblasti. Janko Messner objavlja svojo črtico, po kateri je nastal film „Vrnitev“. Glavni urednik Harald Irnberger pa je imel pogovor z bivšim koroškim deželnim glavarjem Hansom Simo, ki je zavzel stališče k trenutnemu političnemu položaju na Koroškem.

Sima ugotavlja, da je v zadnjih letih, medtem ko se je pretežni del Avstrije hitreje razvijal, prišlo na Koroškem do še večjega zastoja na gospodarskem področju; pri tem meni, da obstaja povezava med nacionalnimi in gospodarskimi problemi Koroške. Glede trenutnega političnega položaja na Koroškem Sima pravi, da se na račun Slovencev precej taktizira in da nekateri skušajo pridobiti na popularnosti s tem, da napadajo Slovence. Po drugi strani pa Sima potrjuje, da je tudi še danes, kljub grenkim izkušnjam, povezan z avstrijskimi socialdemokrati, vendar pa trenutno vodstvo koroške SPÖ po njegovem mnenju ni karakteristično za avstrijsko socialdemokracijo. Zato bi se moral — tako Sima — tudi kancler in predsednik stranke dr. Kreisky enkrat bolj zamisliti, ali more politiko, ki jo sedaj delajo na Koroškem, tudi on res zastopati in zagovarjati. Z ozirom na bodoči razvoj je Sima prepričan, da je na Koroškem mnogo ljudi vseh političnih smeri, ki želijo demokratičen razvoj in aktiviranje demokratičnih sil in ki bi zato bili pripravljeni, da se postavijo proti nedemokratičnemu razvoju — če bi čas za to napačil. Osebnou pa zaradi bridkih izkušenj nima več posebnih ambicij, čeprav ne more prikriti, da je „političen človek“ in ima zato tudi čut odgovornosti.

Ne da bi kakorkoli skušali pretiravati pomen Simovih izjav, je le treba tudi upoštevati, da je bil on tisti, ki je leta 1972 s poskusom postavitve 200 dvojezičnih napisov v Zilji, Rožu in Podjuni napravil prvi korak k bolj konkretnemu izpolnjevanju člena 7. Za časa Sime je obstajal trajen dialog med predstavniki Slovencev in vlado; odnosi s sosednjo Jugoslavijo so bili neprimerno boljši; pa tudi pisanje koroškega tiska je bilo takrat dosti manj izpadljivo, kot to doživljamo danes. Tako ne moremo prezreti, da je prišlo z odhodom Sime v družbenopolitičnem in javnem življenju na Koroškem do občutnega premika na desno.

Prešeren doma in po svetu

V teh dneh so po vsem slovenskem narodnem in kulturnem prostoru najrazličnejše prireditve, posvečene kulturnemu prazniku slovenskega naroda, ki ga vsako leto obhajamo za obletnico smrti pesnika Franceta Prešerna. Osrednja proslava je bila v torek zvečer v Ljubljani, kjer so podelili tradicionalne Prešernove nagrade in nagrade Prešernovega sklada. Med letošnjimi dobitniki nagrad Prešernovega sklada je tudi naš koroški književnik Janko Messner, ki mu k visokemu priznanju čestitamo. Včeraj pa je bila Prešernova proslava v Celovcu, ki jo je priredila Slovenska prosvetna zveza — ob slovenskem kulturnem prazniku in hkrati v počastitev 100-letnice rojstva Otona Župančiča (o prireditvi bomo podrobneje poročali prihodnjič).

V okvir prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku pa sodi tudi sedanja razstava v celovški knjigarni „Naša knjiga“: z gradivom, ki ga je uredil France Drolc, vodja osrednje knjižnice v Kranju, zelo prepričljivo dokazuje, kako znan in priznan je France Prešeren v širokem svetu. Gre namreč za zbirko publikacij in drugih dokumentov, iz katerih je razvidno, kje povsod na tujem je zastopan France Prešeren v literarni znanosti. Čeprav gradivo obsega le obdobje 1970—1977, je vendar Prešeren „prisoten“ v najrazličnejših mestih in državah — od Beograda, Novega Sada, Sa-

rajeva, Skopja in Kopra v Jugoslaviji preko Frankfurta, Göttingena in Münchena v Zvezni republiki Nemčiji pa do Krakova in Wrocława na Poljskem, Moskve v Sovjetski zvezi, Londona in Oxforda na Angleskem, Zürichu v Švici, Budimpešte na Madžarskem in New Yorka v Ameriki se pne lok, kajti v vseh teh krajih so v omenjenem kratkem razdobju izšle razprave o slovenskem pesniku-velikanu Francetu Prešernu.

Za preprostega ljubitelja Prešerna pa je morda še bolj prepričljiv drugi del razstave, ki obsega najrazličnejše izdaje Prešernovih pes-

nitev oziroma knjig o Prešernu. Tu di tukaj je izbor izredno obsežen in pester. Tako vidimo faksimilirane izdaje Prešernovih Peczij in Krsta; Prešernove pesmi v angleščini, v madžarščini, v italijanščini, v srbohrvaščini, v nemščini; dvojezično slovensko-italijansko izdajo Krsta pri Savici, Prešernove pesmi iz zbirke Lirika, seveda Prešernove pesnile v miniaturni izdaji (naklada gre v mnoge desetisoče); literarne razprave v raznih jezikih, kjer je prikazano tudi mesto slovenskega Prešerna; obsežno razpravo Borisa Paternuja „France Prešeren in njegovo pesniško delo“; Antona Slodnjaka roman o Prešernu z naslovom „Neiztrohjeno srce“; posebno privlačen je ponatis znamenite bibliofilske izdaje Prešernove Zdravljice, ki jo je ob stoletnici te pesnitve leta 1944 izdal POOF za Gorenjsko, natisnila in vezala pa tiskarna Trilof v Davči na osvobojenem ozemlju Gorenjske.

Krog pa se zaključuje s Prešernovo bibliografijo Štefke Bulovec, ki objave Prešerna in o Prešernu zajema do leta 1970, tako da jo delno dopolnjuje sedanja razstava v knjigarni „Naša knjiga“, ki je vsekakor vredna obiska in ogleda.

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

vijudno vabi na razstavo
UMETNIŠKIH FOTOGRAFIJ

mojstra

Marjana Pfeiferja

Razstava bo odprta do 17. februarja 1978, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

Objava

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

- Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1978-79 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 13. do 28. 2. 1978, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.
- Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1977-78 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.
- Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bi morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1978. Sprejemni izpiti bodo en teden pred koncem šolskega leta.
- Konec maja 1978 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh vseh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.
- Zakasne prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.
- Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v Gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence, Ebentaler Straße 14, 9020 Klagenfurt/Celovec.

RAVNATELJ:
dr. Reginald Vospernik, I. r.

Pesem - naša življenjska moč

Gramofonska plošča obirskega ženskega okteta

Tovarna gramofonskih plošč Helidon v Ljubljani, ki deluje v okviru mariborske založbe Obzorja, je pred nedavnim izdala LP-ploščo z naslovom „Dečva z Obirja“. Na njej je posnetih 16 pesmi v izvedbi obir-

skega ženskega okteta, katerega vodi Valentin Polanšek, ki je za vse pesmi prispeval tudi priredbo.

Na prvi strani plošče so ljudske, v glavnem koroške pesmi: Dober večer, dober dien — Hladna jesen se že bliža — Travnice so že zeleni — Nojci je 'n fajn večer — Pršva bo luba vibred — Luštno je vibred — Je pa davi svanca padva — Skozi kruta vojna leta. Druga stran plošče pa obsega pesmi, ki so Polanškove tako po priredbi kot tudi po besedilu:

Dečva z Obirja — Fantič moj — Zastala nevesta — Pomlad ljubezni — Mlada žena — Obirski pastir — Pomlad — Pozdrav. Spet ena izmed naših pevskih skupin na gramofonski plošči — to je vsekakor razveseljivo dogodek, je pa tudi izraz naše življenjske volje in dokaz naše kulturne ustvarjalnosti. To je ugotovil tudi Julijan Strajnar, ki je na kratki predstavitvi na ovitku zapisal, da je pričujoča plošča nov dokaz, da slovenska pesem na avstrijski strani Karavank ne života, pač pa še vedno polno živi. In je še poudaril: „Dokler bodo take in podobne skupine prepevale, dokler bodo ob materah pele hčerke, dokler bo živela tako ljudska kot umetna slovenska pesem, vse dotlej bodo zaman vsi poskusi zanikanja obstoja slovenskega naroda onstran Karavank. In zato je tudi ta plošča (ki ji bodo, upam, sledile še druge) za nas še toliko bolj dragocena.“

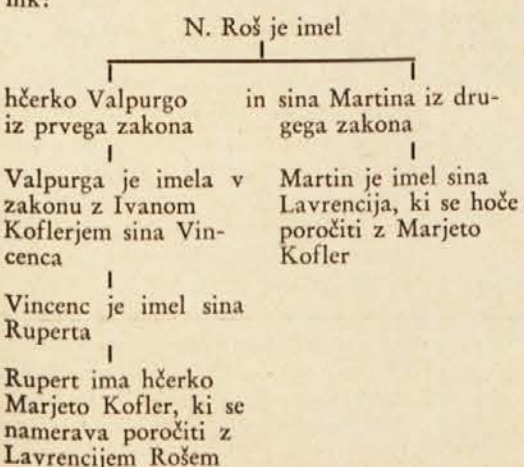
Lepo oblikovani večbarvni ščitni ovitek plošče krasi na eni strani posnetek obirskega ženskega okteta, na drugi strani pa je poleg vsebine oz. kazala posnetih pesmi ter zapiska Julija Strajnarja v slovenščini in angleščini tudi še slika Valentina Polanška, glasbenega vodje skupine.

Ploščo „Dečva z Obirja“ lahko naročite oz. dobite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Paulitschg. 5-7.

V primeru, da bi rešitev prispela v času štiridesetdnevnega posta, pa prosita, da bi se smela poroka vršiti v tem času, ker se lahko zgodi, da bi zaročenec prej umrl in bi nevesta izgubila vse dobrine, ki jih pričakuje s sklenitvijo zakona. Zaročenec pa še ni tako hitro umrl. 30. oktobra 1652 je potoval osebno v Ljubljano in urgiral pri škofijskem ordinariatu rešitev svoje prošnje, ki pa 22. novembra še ni bila rešena, ko je vikar Vidmar ponovno urgiral rešitev prošnje Gregorja Geigerja za dispenco pri generalnem vikarju dr. Dolinarju. Ta primer nam dokazuje počasnost administracije v tedanji dobi.

Dne 17. maja 1659 je vikar Vidmar poslal škofijskemu ordinariatu v Ljubljano prošnjo Lovrenca Roša in Margarete Kofler za dispenco zakonskega zadržka krvnega sorodstva 2. in 4. kolena. Prošnji je bil priložen tale rodovnik:

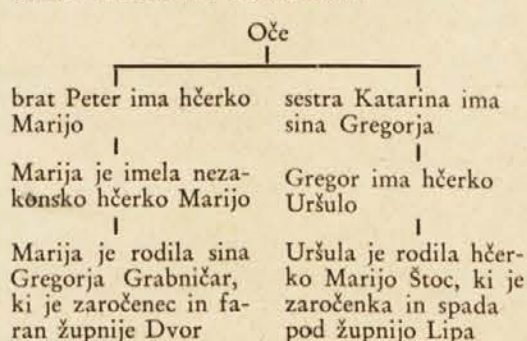

DR. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Beljaka in okolice

V prošnji je navedeno, da sta oba kmečkoga stanu, ženin je star več kot 40 let, nevesta pa je zrela deklica 26 let, ki ima v posesti kmetijo po kupnem pravu in bi jo ne mogla obdržati, če bi ostala samska. Prošnji je bil priložen znesek 12 kron kot taksa. Generalni vikar ljubljanske škofije je poslal to prošnjo s takso vred sveti stolici v Rim v rešitev. V predmetnem primeru se je nameraval stari stric poročiti s svojo pranečakinjo.

Sličan primer je vikar Vidmar poslal škofijskemu ordinariatu v Ljubljano dne 8. oktobra 1661 s temle rodovnikom:

Škofijski ordinariat je to prošnjo vrnil župnemu uradu sv. Miklavža v Beljaku s pripombo, da se dispence ne more izdati, ker je prošnja presplošna in jo je treba dopolniti. Zgoraj prikazani rodovnik je bil v resnici pomanjkljiv, ker so manjkali priimki skoro vseh

protagonistov. V predmetnem primeru sta se nameravala poročiti dva pravnuka poglavarja družine, torej bratranec in sestrična že drugega roda. Ko je vikar Vidmar prošnjo dopolnil, je škofijski urad izdal tale dekret: Če sta prosilca Gregor Grabnikar in Uršula Štoc res revnega stanu in se preživljata z delom svojih rok, če spadata oba pod našo škofijo, če nista drugače med seboj združena, če nevesta ni v drugem stanu in če ne obstajajo nikaki drugi zakonski zadržki, se izda v smislu pooblastila, ki ga je škof prejel od papeža dne 14. julija 1661, da sme revnim osebam izdajati izpreglede zakonskega zadržka krvnega sorodstva, ter v smislu predpisov tridentinskega koncila in škofijskih uredb dovoljenje, da se smeta imenovana zaročenca cerkveno-veljavno poročiti; otroke, ki se bodo rodili v tem zakonu, proglašamo v smislu papeškega pooblastila kot zakonito rojene.

Vikar Janez Vidmar je začetkom leta 1667 umrl; zapuščinski komisariji so prejeli dne 18. maja 1667 od ljubljanskega stolnega kapitlja navodila, kako naj postopajo pri inventarizaciji zapuščine pokojnega vikarja Vidmarja. Ko so komisariji dne 22. junija 1667 popisali vse dolgove, je znašala čista zapuščina po odbitku vseh stroškov 1434 dolginarjev 9 krajcarjev in dva denarja in je bil ta znesek izročen dedičem pokojnega vikarja.

Vikarja Vidmarja je nasledil vikar Vid Walscher (Balscher, Walseher, Balseher, Waltscha-

ser, verjetno se je glasil njegov priimek pravilno Bavčar), ki je bil od 2. junija 1667 provizorično nastavljen na tem delovnem mestu, 17. aprila 1668 pa mu je bil izročeno definitivni dekret o imenovanju za vikarja in obenem za škofijskega komisarja čez vse župnije beljaškega cerkvenega okrožja. Iz tega dekreta je razvidno, da je Balscher spadal prvotno pod akvilejsko škofijo in da je prejel od svojega arhidijakona dovoljenje, da je smel prestopiti iz akvilejske v ljubljansko škofijo. Star je 36 let, duhovnik je 12 let, ordiniran je bil na naslov samostana v Jurklostru, ki spada pod župnijo Planina pri Kozjem v ljubljanski škofiji. Bogoslužja se je izučil v Beljaku, odkoder je šel študirat humanistične vede in končal filozofijo z naslovom magistra, nato pa v štirih letih teologijo z naslovom bakalavreja.

Vikar Balscher je izvršil leta 1668 po naročilu ljubljanskega stolnega kapitlja vizitacijo župne cerkve in njenih podružnic in je ugotovil tole:

Pri farni cerkvi se obhaja posvečenje vsako leto na Belo nedeljo ob obisku ogromne množice ljudstva. Cerkevne ključarje in cerkovnika volijo župnik, prefekt in skupnost faranov, tako da imata župnik in prefekt dva glasova, farani pa po svojem zastopniku — meščanu en glas.

Podružnične cerkve:

1. Cerkev št. Lenart ima letne dohodke na davkih 20 goldinarjev, farani pa dolgujejo preko 100 gold., kateri znesek pa se v teh časih ne more izterjati. Cerkevni ključar je Rupert Fasching.

(Dalje v prihodnji številki)

Ne bomo jih nikdar pozabili

Vsi, ki smo preživeli oziroma doživeli zadnjo vojno z vsemi njenimi grozotami in demokratično misleča mlajša generacija, čutilimo prav sedaj, ko se zlasti v Avstriji oživlja nacistična miselnost v vseh mogočih oblikah, od poveljevanja SS in klevetanja tistih junakov, ki so se na lastni svoji zemlji borili proti fašistični bestialnosti, še večjo potrebo, da se spomnimo teh ljudi, ki so žrtvovali najdražje kar so imeli — svoje dragoceno življenje za uničitev herenfolkovske miselnosti, ki je človeštvo razdelila na nad- in pod-ljudi.

In tako se radi spominjamo teh junakov, ki se v najtemnejšem času naše zgodovine niso ustrašili nasilnih zavojevalcev, ki so poplavili vso Evropo, da bi ljudstvom vsilili nov red. Eden teh junakov je tudi Matija Verdnik-Tomaž, ki je na posledicah poškodb v boju z nemškimi fašisti, umrl 1. februarja 1944.

Matija Verdnik-Tomaž je bil rojen 16. septembra 1916 na Bistrici v Rožu kot sin tovarniškega delavca. S premestitvijo očeta na Jesenice, se je seveda z njim preselil tudi sin Matija, ki je tako postal Jeseničan. Izučil se je za železostrovarja. Že v mladih letih se je vključil v napredno delavska gibanja, zaradi česar je prišel v konflikt s tedanjim jugoslovanskim režimom, ki ga je interniral v taborišče političnih pripornikov v Ivanjici. Po vdoru fašističnih sil v Jugoslavijo, je meseca decembra 1941 odšel v partizane — v znano Cankarjevo četo pod Stolom (znana po najvišji bilki s fašisti, 20. februarja 1942 na Stolu). Verdnik je že v prvi polovici leta 1942 prišel z manjšimi skupinami na Koroško v Rož, kjer je širil

Karel Kap - 80-letnik

V ponedeljek 13. februarja bo v Zamanjah obhajal svojo 80-letnico življenja bivši kmet, Karel Kap pd. Količev oče. On je oče predsednika Slovenskega prosvetnega društva „Vinko Poljanec“ iz Škocijana Mihe Kapa, ki ni samo navdušen prosvetaš, temveč tudi napreden kmet. In prav to je bil tudi naš jubilar, ki je še danes tesno povezan z vsem, kar je povezano s kmetijstvom. V mlajših letih, ko je še kmetoval oziroma gospodaril na kmetiji, je veljal za zelo naprednega kmeta in kot takšen se je tudi aktivno udeleževal v Slovenski kmetijski zvezi. Kljub obilnemu delu, ki ga nikoli ne zmanjka na kmetih, pa je našel vedno potrebni čas, da je prebiral knjige, bodisi strokovne ali druge. Temu „konjičku“ je seveda zvest še danes. Velik prijatelj mu je seveda tudi Slovenski vestnik, tako da je vedno na tekočem, kaj se dogaja doma ter po bližnjem in daljnem svetu. Tudi knjižni dar, ki ga vsako leto izdaja slovenska prosvetna zveza in ki pribaja na naše slovenske domove na Koroškem, mu je še prav posebno pri srcu, saj njegove knjige oziroma povesti prebira z veliko vnemo in ljubeznijo. In ker mnogo bere — seveda tudi nemško čtivo — si je nabral mnogo znanja in si tako nad povprečjem razširil svoje obzorje, tako da ubira v svojem zanimivem življenju pot naprednega in razgledanega človeka, katerega bistvo ali spoznanje je v tem, da samo človek, ki ljubi svoje ljudstvo in svoj materinski jezik lahko ceni in spoštuje druge narode in narodnosti. Prav zaradi tega je tudi razumljivo, da Količev oče uživa pri vseh, ki ga poznajo, mnogo spoštovanja in priljubljenosti.

Lansko leto je naš jubilar z ženo obhajal zlato poroko, torej petdeset let harmoničnega skupnega življenja, iz katerega so zrasli štirje otroci, ki vsi hodijo po stopinjah svojega dragega očeta. Kljub letom stoji naš jubilar sredi življenja, to pa predvsem zato, ker ga leta ne „tlačijo“. Skratka on je človek poln vitalnosti, kar je tudi porok, da ga bomo imeli še mnogo, mnogo let med nami. S to iskreno željo našemu jubilarju ob njegovih 80-letnici priskrbimo čestitamo. Številnim čestitkam se pridružuje tudi uredništvo in uprava Slovenskega vestnika.

ideje narodnoosvobodilnega boja in ustanavljal odbore Osvobodilne fronte. S to dejavnostjo je ustvaril pogoje za uspešen razvoj partizanskega gibanja na tem območju Koroške. Leta 1942 je prišel za stalno na Koroško in meseca februarja 1943 postal sekretar novo formiranega okrožnega odbora za Rož.

Njegova naloga je bila v tem, da je organiziral gosto mrežo OF odborov — samo na področju Roža jih je bilo okoli dvajset. Svojo dejavnost je razširil tudi na področje severno od Drave na Gure, kjer je pod najtežjimi pogoji vzpostavljal zveze z zavednimi Slovenci in z nemško govorečimi antifašisti.

Z ustanovitvijo pokrajinskega komiteja leta 1943 na Koroškem, je bil vanj vključen tudi Matija kot sekretar okrajnega odbora OF za Rož, ki je imel svoj sedež v bunkerju blizu Sveč. Sredi januarja 1944 so zaradi konspiracije in vedno večjega dotoka borcev, na območju Mušenika zgradili nov bunker, ki pa je bil izdan. V spopadu s fašisti, to je bilo 28. januarja 1944, je bil Matija Verdnik težko ranjen in štiri dni pozneje, 1. februarja je podlel poškodbam. Po vojni je bil prekopan v skupno grobišče na pokopališču v Svečah. Ker je bil Matija Verdnik-Tomaž eden pionirjev osvobodilnega gibanja na Koroškem, ko je šlo za osvoboditev izpod zločinskega fašizma, ga je jugoslovansko ljudstvo proglasilo za narodnega heroja. Ker je Matija Verdnik večino svojega življenja prebil na Jesenicah, kjer si je pri-

dobil mnogo prijateljev, je razumljivo da se spominske svečanosti na pokopališču v Svečah, ki jo vsa leta prireja Zveza koroških partizanov, udeleži tudi veliko njegovih nekdanjih tovarišev in prijateljev z Jesenic. Ob teh spominskih svečanostih pa se hkrati spominjamo tudi njegovih treh rojakov in domačinov iz Roža — Aleša Einspielerja, Florijana Križnarja in Valentina Schwarca, ki so prav tako v istem letu morali žrtvovati svoja življenja za osvoboditev izpod krutega fašizma.

Na nedeljski spominski svečanosti se bomo spet spominjali junškega protifašističnega boja, ki naj nas stalno opominja, da moramo čuvati pridobitve tega boja, in da se moramo boriti z vsemi razpoložljivimi silami proti oživljanju miselnosti nacizma in nacionalizma.

Gorenče - Srednja vas

Pred nedavnim so se v veleslalomu pomerili učenci ljudske šole v Srednji vasi. Ker je letos po dolgih letih spet enkrat zapadlo nekaj več snega in so bili pogoji za smučanje ugodni, sta učitelja Jožica in Friedl Mak izrabila to priložnost in navdušila učence za smučanje, pa čeprav „samo v dolini“. Udeležba in zanimanje mladih smučarjev je bilo kar razveseljivo. V presenečenje vseh je dosegel najboljši čas dneva prvošolec Martin Hanin. Rezultati naslednjih skupin so sledeči:

*Dekleta I — 1. Mak Tanja, 2. Jamer Renate, 3. Jörg Gerlinde
Dekleta II — 1. Cipovšek Rozi, 2. Plisnig Sabine, 3. Jörg Annemarie
Fantje I — Hanin Martin, 2. Mak Mario, 3. Stern Dietmar
Fantje II — 1. Kaspar Günter, 2. Stern Klaus, 3. Kogled Klaus-Dieter*

Št. Vid v Podjuni

Čeprav smo šele v prvi polovici meseca februarja, torej skoro na začetku novega leta 1978, pa je naše prosvetno društvo „Danica“ imelo že tri prireditve, kar je prepričljiv dokaz izredne aktivnosti in ustvarjalnosti. O našem novoletnem koncertu je SV že pisal, danes pa hočemo poročati tudi o obeh naslednjih prireditvah — o 6. plesu „Danice“ in o „pustnem plesu otrok“. Obe prireditvi sta lepo uspeli in sta tako nadaljnji prispevek k pospeševanju kulturne dejavnosti v korist naše narodne skupnosti na Koroškem.

Kot po navadi je tradicionalni, tokrat že 6. ples „Danice“ privabil k Voglu v Št. Primož mnogo publike,

Wakounig pa je pozdravil številne navzoče z željo, da bi se v pristrčni domačnosti prijetno pozabavali. Nato pa je vse teklo kot po maslu; s tem hočemo povedati, da se je ob prijetnih melodijah ansambla sukalo staro in mlado in da so prišli vsi na svoj račun, tudi tisti, ki ne plešejo, ki pa radi izrabijo takšne priložnosti za obujanje spominov s prijatelji in znanci. Veselo in prijetno razpoloženje je trajalo do zgodnjih jutranjih ur, kar je hkrati tudi merilo, da je 6. ples „Danice“, ne samo lepo uspel, temveč da bo ta tradicionalni ples treba še naprej gojiti, da bo tudi v bodoče užival sloves najbolj družabne prireditve na podeželju južne Koroške.

In ker je še do pred nekaj dnevi vladalo veselo pustno razpoloženje, je naše društvo tudi tokrat na pustno nedeljo priredilo za naše najmlajše takimenovani „pustni ples otrok“. Nad sto otrok v maskah je prepevalo in plesalo in se veselilo, tako da lahko brez pretiranja ugotovimo, da je društvo otrokom zelo ustreglo in jim nudilo toliko prijetne zabave, da jim bo letošnje pustovanje ostalo v lepem spominu. Naj še povemo, da so bile najbolj originalne maske nagrajene, kar bo prav gotovo še bolj podžgalo naše mlade, da bodo prihodnje leto še z večjo vnemo sodelovali na tej posebno njim prikrojeni pusti prireditvi.

Tudi tokratni „pustni ples otrok“ je lepo uspel in želeli bi bilo, da bi tudi ta otroška prireditev postala tradicionalna, podobno kot je ples „Danice“, kateremu se je letos pridružil še novoletni koncert, ki tudi kaže zametek nadaljnje tradicionalne prireditve našega društva na našem območju Podjune.

9. Koroški kulturni dnevi

OD 16. DO 18. FEBRUARJA 1978
V PROSTORIH MOHORJEVE HIŠE

S P O R E D

ČETRTEK 16. FEBRUAR

19.00 Otvoritev razstave „Zgodovina šolstva na južnem Koroškem“

PETEK 17. FEBRUAR

9.00 Teodor Domej-Matjaž Klemenčič-Avguštin Malle-Štefan Pinter: Zgodovina šolstva na južnem Koroškem

11.00 Avguštin Malle: Vloge slovenskih osrednjih organizacij o manjšinskem šolstvu

14.30 Šolski krožek Kluba slovenskih študentov na Dunaju: Ocena avstrijskega šolstva iz družbenopolitičnih vidikov s posebnim ozirom na dvojezično šolstvo

15.30 Šolski krožek Kluba slovenskih študentov na Dunaju: Zvezna gimnazija za Slovence in njen narodnopolitični pomen

20.00 Gledališče „glej“: Lepa Vida

SOBOTA 18. FEBRUAR

9.00 Delovna skupina: Nekateri rezultati ankete o dijakih Zvezne gimnazije za Slovence

11.00 Vladimir Wakounig: Zvezna gimnazija za Slovence in poklicne želje njenih dijakov. Funkcija šole in funkcija poklica v današnji družbi.

14.00 Forumska diskusija na temo: „Problemi dvojezičnega šolstva“

Na podiju sodelujejo:

dvorni svetnik prof. dr. Herbert Koschat — deželni šolski svet za Koroško
okrajni šolski nadzornik Rudolf Vouk — vodja manjšinskega šolskega oddelka na koroškem deželnem šolskem svetu
dr. Alojzij Novak — zavod za šolstvo SRS
Pavle Štrajn — tajnik SloRI v Trstu

vodja diskusije:

strokovni nadzornik dvorni svetnik dr. Valentin Inzko

Obetavna zimska sezona

Tudi mesec december zimske sezone 1977-78 je bil uspešen. Tako so v tem mesecu registrirali 239.136 nočitev, to je za 26.330 več kot v istem mesecu minule zimske sezone 1976-77, kar odgovarja zvišanju števila nočitev za 12,4 odstotka. V minulemu mesecu decembru je število nočitev tujih gostov naraslo za 20.099 ali 13,9 odstotka na skupno 164.777 nočnin, vendar tudi število domačih gostov je naraslo za 6.231 ali 9,1 % na 74.359 nočitev.

Na obrtnem sektorju gostinstva so v decembru našli 175.430 nočitev. Tu so beležili porast nočitev za 13.872 ali 8,7 odstotka. Pri tem je treba povedati, da se je število nočitev tujih gostov zvišalo za 11 tisoč 737 ali 11 odstotkov. Na privatnem sektorju gostišč pa je porast nočitev znašala samo 397 ali 1,1 %. Pri inozemcih pa smo zabe-

ležili celo padec nočitev za 1144 ali 3,8 odstotka, kar pa se je spet izravnavalo z dvigom inozemskih nočitev za 1541 ali 20,2 %. V drugih gostiščih, kot so na primer razna okrevališča, apartmaji, planinske postojanke itd. z 24.872 nočitvami pa je bil zabeležen dvig za 11.810 ali 90,4 odstotka. Od 164.777 na Koroškem registriranih tujih nočitev je odpadlo 147.401 na obrtna in privatna gostišča od teh pa je bilo 121.761 gostov oziroma nočitev iz Zvezne republike Nemčije.

V dosedanji zimski sezoni od novembra in decembra 1977 je bilo registriranih 299.775 nočitev, to je 47.060 ali 18,6 odstotka več kot v obeh mesecih prejšnje zimske sezone 1976-77.

Ledince - Spodnje Borovlje

Prosvetno društvo Jepa-Baško jezero je v soboto 28. januarja zvečer priredilo v gostilni pri Ravšu veselo pustovanje. Za ples so igrali godci iz Bohinja, ki so kljub izredno neugodnim vremenskim razmeram, saj je močno snežilo, pravočasno prispele in nam tako omogočili prijeten večer oziroma noč ob poskočnih melodijah, tako da smo plesali in se zabavali do zgodnjih jutranjih ur. Vmes pa so naši pevci s svojim petjem navduševali prijatelje lepe slovenske pesmi. Posebnost tega večera je bila mlada pevka Magda Koren, ki je s svojimi temperamentnimi solospeli vzbudila veliko pozornosti in žela navdušen aplavz. Kljub slabemu vremenu je bila udeležba lepa in prijetno razpoloženje.

Mežani pevski zbor „Podjuna“ SPD „Edinost“ v Pliberku vabi na

SMUČARSKO TEKMO

ki bo v soboto 11. februarja 1978 ob 15. uri na Peci pri Najberžu v obliki veleslaloma.

Vabljeni so člani „Podjune“ SPD „Edinost“ v Pliberku ter člani drugih pevskih društev. Skupine: moški, ženske in gosti (če bo število zadostno)

Na zmagovalce čakajo lepe nagrade. Po tekmi bomo še malo posedeli pri Najberžu.

Odbor

Zveza slovenskih izobražencev organizira 12-dnevno

POTOVANJE PO POLJSKI

v času od 20. avgusta do 1. septembra 1978

Stroški potovanja bodo znašali okrog 4.500 šilingov.

Interesenti naj se čimprej javijo na naslov: prof. Štefan Pinter, 9162 St. Johann/Št. Janž 57

ki je z velikim veseljem sledila pestro sestavljenemu programu; nastopom domačega pevskega zbora, godbe „Fantje iz Podjune“, ki je skrbela za ples ter prodaje srečk, tort, tehtanja košare itd. Za uvod so pevci domačega pevskega zbora zapeli nekaj pesmi, predsednik društva, Stanko

V Bilčovsu spet kosila smrt

V četrtlet 2. februarja nas je pretresla žalostna vest, da je po daljši bolezni umrla Ana Safran p.d Pomočeva mama iz Bilčovsa. Večkrat jo je namreč zadela kap, tako da je težko govorila in da se ni mogla dosti gibati. Čeprav je imela več napadov, jih je sorazmerno dobro prestala, kar je pripisati njeni močni volji in odpornemu srcu. Na svečnico pa je podlegla bolezni in prenehalo je biti njeno dobro srce. Ko smo zvedeli to žalostno novico, je mnogim zarosilo oko, kajti Pomočevo mater smo vsi globoko spoštovali in ljubili. Za njo lahko trdimo, da ni bila samo dobra mati svoji družini, za katero je vzorno skrbela ampak, da je bila tudi mati ubogih. Nikdar ni k hiši prišel kakšen ubožec, da ne bi bil sprejet ali z darom ali z dobro, lepo besedo. Vsi ki so rajno mater poznali, so radi prihajali k Pomoču, saj so tam bili vedno prisrčno sprejeti. Mož rajne je umrl že pred dobrimi desetimi leti, ko je v prometni nesreči zgubil življenje. Tudi spomin nanj še ni zamrl, saj je bil prav tako blaga duša in je vsakemu pomagal, ki ga je za to prosil.

Uspela pustna prireditev

Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik“ v Selah na Kotu je tudi letos priredilo svojo tradicionalno pustno prireditev. Tokrat je društvo bilo v gosteh v prostori gostilne „Pod lipo“ v Bajdišah, kjer brhka birtinja Lenči vodi že nekaj let dobro obiskano in priljubljeno gostilno.

Proti pričakovanju prireditev se je zbralo veliko število mask, izmed katerih je predsednik Jurij Mak ob sosvetu žirije nagradil najoriginalnejše.

Domači fantje, ki igrajo v raznih poznanih ansamblih, so se združili in tako sestavili odlično godbo, ki je v zadovoljstvo vseh igrala do zgodnjih jutranjih ur in tako razveselila staro in mlado. Pustni srečolov zlasti licitacija torte sta povzročila mnogo smeha in zbadljivosti. Društvo je z zadovoljstvom ugotovilo, da se je prireditve udeležilo mnogo občanov, z razliko od prejšnjih, ki so bile bolj koroškega značaja.

Po očetovi smrti je eden štirih otrok prevzel posestvo, sin Rudolf pa je postal duhovnik in župnikuje na zahodni slovenski jezikovni meji pri Šmohorju na Zili. Vsi otroci so, kot je bil oče, žive veje slovenskega narodnega telesa. Tudi rajna mati je bila zvesta potomka svojih zavodnih staršev. Njen dom je bil pri Lijnčiju na Moščenicah, od koder se je prisožila k Pomoču v Bilčovs, kjer je prestala tudi najhujše viharje zlasti minulih vojnih let. Do svoje smrti je bila neomajna zagovornica naših pravičnih narodnih zahtev in prepričani smo, da bodo tudi otroci hodili po njenih stopinjah. Kako je bila priljubljena je najbolje pokazal veličasten pogreb, katerega se je poleg ogromnega števila pogrebcev udeležilo tudi 21 duhovnikov. Med navzočimi je bilo tudi 40 pogrebcev, ki so se pripeljali z omnibusom iz okolice Šmohorja, kjer župnikuje sin rajne, Rudolf Safran, kar hkrati tudi potrjuje kako priljubljen je ta župnik pri svojih faranih. Pokojno Pomočevo mater smo pokopali na starem pokopališču pri cerkvi, v grob njenega moža. Moški zbor SPD „Bilka“ se je z v srce segajočimi pesmimi žalostinkami poslovil od rajne Pomočeve matere in ji tako izkazal poslednjo čast. Naj rajna mati mirno počiva. Otrokom in vsemu sorodstvu izrekamo naše globoko sožalje.

V sredo 1. februarja zvečer smo imeli pri Miklavžu priložnost videti oziroma slišati zanimivo predavanje, ki ga je imel dr. Zdravko Inzku in sicer o daljnji deželi Mongoliji. Ljudska republika Mongolija je po velikosti dvajsetkrat tako velika kot Avstrija, prebivalcev pa ima samo toliko, kolikor jih ima naša avstrijska metropola — približno 2 milijona. Prebivalstvo se bavi z ži-

vinorejo, zlasti s konji. Poleg mesa je tudi konjsko mleko sestavni del njihovega jedilnega lista. Žita pridelajo zelo malo. Čeprav je podnebje podobno našemu, prebiva prebivalstvo preležno v šotorih, to pa zato, ker se ljudstvo stalno seli z živino iz kraja v kraj, čemur pravimo nomadsko življenje. Politično se Mongoli naslanjajo na Sovjetsko zvezo. Stalin jim je za časa njegovega vladanja dal samostojnost. LR Mongolija meji na Kitajsko in SZ. Predavanje je bilo zelo zanimivo, saj smo tokrat videli in slišali nekaj povsem novega, kar je pritegnilo še posebno pozornost. Predavatelju dr. Inzku se za njegovo izredno zanimivo predavanje iskreno zahvaljujemo.

Radiše

Naše domače slovensko prosvetno društvo na Radišah je tudi letos, to je tokrat že drugič, v gostilni pri Taverju priredilo svojo družabno prireditev, ki se je odvijala pod geslom „Radiški ples“. Kakor lansko leto, tako je bila tudi tokratna prireditev 2. radiški ples popoln uspeh, saj se ga je udeležilo poleg naših prosvetašev tudi mnogo drugih prijateljev od blizu in daleč.

Za uvod je pod vodstvom Šimana Wrulicha zapel mešani pevski zbor venček narodnih pesmi, nato pa je spregovoril tajnik društva Tomi Ogris, ki je pozdravil vse navzoče z željo, da bi se prijetno pozabavali v domači družabnosti. Po tej oficijelni otvoritvi pa se je pričel družabni del. Za prijetno počutje je skrbel znani ansambel „Fantje iz Podjune“, ki je s svojimi prijetnimi melodijami razveselil staro in mlado. Da je bil „2. radiški ples“ res uspešen, najbolje dokazuje dejstvo, da so skoro vsi vzdržali do zadnjega in da je mnoge že zalotil dan, po načelu, da pošteni ljudje gredo podnevi s plesnih ali podobnih prireditev. Brez da bi zardeli se lahko pohvalimo, da je bila prireditev dobro pripravljena — dvorana je bila namreč nabito polna. S tem hočemo tudi povedati, da se bomo tudi Radišani vključili v vedno večjo družino podobnih družabnih prireditev na deželi, z željo, da bi tudi „Radiški ples“ postal tradicionalen kot je že mnogo drugih podobnih tradicionalnih družabnih prireditev na južnem Koroškem.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na predstavitev slovenskega barvnega filma

„SEDMINA“

v nedeljo 12. februarja ob 14.30 uri v društveni sobi pri Bundru v Borovljah. Film predvaja Slovenska prosvetna zveza.

Ljubitelji slovenske filmske umetnosti prisrčno vabljeno!

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „EDINOST“ IZ PLIBERKA

ZVEZA KULTURNO PROSVETNIH ORGANIZACIJ OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM

V A B I T A N A

XI. PEVSKO SREČANJE OD PLIBERKA DO TRABERKA

Koroška poje

ki bo v petek, dne 17. februarja 1978 ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku in v soboto, dne 18. februarja 1978 ob 20. uri v športni dvorani osnovne šole na Ravnah na Koroškem.

V programu sodelujejo sledeči pevski zbori:

Moški pevski zbor „Edinost“ iz Pliberka
Mešani pevski zbor „Zarja“ iz Železne Kaple
Moški zbor iz Radelj

Moški zbor „Mežiški knapi“ iz Mežice
Moški zbor iz Mislinje
Moški zbor iz Libelič
Moški zbor iz Črnceč
Mešani zbor iz Dravograda
Ženski zbor iz Črne in
Mešani zbor gimnazije iz Raven na Koroškem.

Vstopnice za soboto, dne 17. februarja 1978 so v predprodaji pri Jožku Hudlu, Vidra vas 36, 9150 Pliberk

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na veseloligro

„UBOGI SAMCI“

katero bodo domači igralci uprizorili v soboto, dne 11. februarja 1978 ob 19.30 uri pri Taverju na Radišah.

Prijatelji smeha

prisrčno vabljeno!

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

OSREDNJI KONCERT „KOROŠKA POJE“

ob praznovanju 70-letnice ustanovitve Slovenske krščanske socialne zveze za Koroško, v nedeljo 26. februarja ob 14. uri v Domu glasbe v Celovcu.

Prisrčno vabljeno!

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu vabi na predavanje o

FRANCU GRAFENAUERJU

v torek 14. februarja ob 19.30 uri v farni dvorani v Šmihelu. Predava dr. Jožef Lukan.

10. sankarske tekme SPD „Zarja“

V nedeljo 5. februarja je Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ oziroma športna sekcija društva izvedla tokrat že desetič tradicionalno sankarsko tekmo. Tekma je bila napovedana že za prejšnjo nedeljo 29. januarja, a je bila zaradi izredno neugodnega vremena (ves dan je deževalo) preložena za teden dni.

Minula nedelja pa je bila pustna nedelja in prenekaterega je „odnesla“ prav ta nedelja. Kljub temu se je zbralo na progi pri Gregoriču nad 70 tekmovalcev. Lepo vreme, dobro pripravljena proga, brezhibna organizacija in ustrezno delo žirije ter navdušenost posameznih tekmovalcev, pa še zadovoljni gledalci ob postavljeni uti — to vse skupaj je prispevalo, da so bile tudi 10. sankarske tekme tako uspešne, kot vse ostale doslej.

SPD „Zarja“ se tem potom zahvaljuje vsem prijateljem v Lepeni za delo in priprave na progi. Kako so pomagali že sami vedo, zahvaljuje pa se „Zarja“ tudi Gregoričevi hiši, predvsem pa osebam in podjetjem, ki so darovali pokale in tudi tolažilne nagrade.

Pri razdelitvi nagrad, ki je bila tudi tokrat v gostilni Rastočnik, se je vsem tem tudi imenoma zahvalil tajnik SPD „Zarja“, Miha Travnik. Zmagovalci so prejeli lepe pokale, kolajne in diplome. Rezultate tekme objavljamo na 8. strani v okviru športnega vestnika.

JANEZ ŠVAJNCER

6

Pridi k potoku

Vzela si je na piko Tomaža in požrla marsikatero grenko, preden sta se poročila. Onegavil je in se izgovarjal, da se mu še ne mudi... Glede tega jo spominja na Gregorja Šipka.

Prebrisanec. Vede se, ko da se ne zmeni za nikogar v zbornici. S prsti se sprehaja po listu papirja in s kulico riše kroge.

Ugiba, ali je v resnici neobčutljiv ali se samo ponareja. Če je slednje, se mu je posrečilo, vzbudil je pozornost in načel deključka srca...

Ni ji ušlo, da mu dvorljivo prinašajo črno kavo. Največkrat sta na vrsti Zinka in Dragica. Ko postavita skodelico predenj, jima ne privoščijo pogleda. Z roko seže po skodelici, srkne in pokima zmeraj enako.

Nikoli ne vedo, ali mu kava prija ali jo uživa posiljeno. Tuje mu je pravilo o lepem vedenju, spodobilo bi se, da bi se jima vsaj zahvalil za prijaznost. On pa nič, leseno sedi in žuli svojo cigareto.

„Razdelimo si naloge. Kdo se prijavi prostovoljno?“ je zategnil ravnatelj Gvido Zorec. „Nikogar ne določam, morate mi priznati, da sem glede tega pristaš nove šole. Sam sem bil vzgojen drugače. Nekoč me nihče ni vprašal, ali sem pripravljen kaj narediti. Boš, je veljalo neizprosno pravilo in proti temu ni bilo ugovora.“

„Pardon,“ se je živahno oglasil Gregor Šipek „Tovariš ravnatelj, radi se spominjate mladosti, a ne? Kolikor vem, je bil vaš oče učitelj. Ste tudi vi bolehal na tem? Kar je oče, to naj bo tudi sin. Je bilo tudi v vaši familiji tako? Seveda, kaj sprašujem, saj ste naš ravnatelj.“

Učiteljice so se nekako spotegnile vase. Očitno so pričakovale, da bo ravnatelj vzrožil in očital Šipku neresnost.

On pa je mirno nadaljeval, kakor da je preslišal zbadanje.

„Špela, ti boš predsednica pripravljalnega odbora za proslavo.“

Špela Hreščak je vzdihnila. „Z Vidko imam težave in moram paziti, da ne zbolim. Vsak prepah ji naškodi in kar naprej nastavlja usta pod vodovodno pipo.“

„Jaz sem se tudi doma večkrat nažlamljal hladne vode,“ je porogljivo pripomnil Gregor Šipek.

Ravnatelj se ni mogel zadržati. „Ne bi bilo posebne škode, ko bi ti bil takrat jezik nekoliko primrznil. Nepristano se oddaljuješ od snovi. Odkar si med nami, ni več tolikšnega soglasja kot poprej. Špela, ti si izkušena in ti ne bo težko voditi odbora.“

„Koga pa naj izberemo, če ne tebe?“ je spodbudno rekla Helena Plavec.

Gregor Šipek je pritrdil: „Glasujmo. Jaz sem za Špelo. Kdor ne soglaš, naj pove, zakaj nasprotuje. Če sama ne bo mogla vsega opraviti, kakor je treba, bom tudi jaz pomagal.“

V odboru morajo biti najmanj trije,“ je rekla Marija Celic in pomenljivo pogledala po obrazih.

„Zaradi mene jih je lahko še več,“ je zategnil Gregor Šipek in krenil kulico, da se je zapeljala po mizi do roba, kjer jo je ujela Zinka Meglič. Zdrznila se je in zamerljivo pogledala nagajivca.

V pripravljalni odbor so izbrali Špelo Hreščak, Zinko Meglič in Gregorja Šipka.

Ko so odhajali, je ravnatelj postal in poslušal za njimi. Pomislil je, da Gregor Šipek le ni tak, kakor se kaže. Prilagoditi se bo moral njegovemu načinu govorjenja.

Oblila ga je vročina, ko je namignil na nasledstveno zvezo z očetovim poklicem. Ste tudi vi bolehal na tem? je rekel. Zinil je precej neokusno in izzivalno...

Toliko da ni udaril s pestjo po mizi in mu pokazal vrata. Bogatejši je vendarle za spoznanje, da je fant nekoliko vzdramil učiteljske.

Skoroda so se polenile in niso kazale posebne vneme za njegove predloge. Karkoli jim je rekel, so sprejele hladno in

naveličano. S Šipkovim prihodom se jim kri zopet hitreje pretaka po žilah. Ni mu ostalo prikrito, da ga lovijo s pogledi. Ni še nič otipljivega, bo že poskrbel, da ne bodo ponorele.

Zinka Meglič ni vzdržala v sobi. Bolj ko se je sonce bližalo k zatonu, bolj jo je zajel nemir. Hotela je oditi ven iz tega prostora, ki jo je utesnjeval in oklepal s svojo sivo lupino.

Ni se ji ljubilo večerjati, pojedla je jabolko in kos kruha, si ogrnila jopico, zaklenila vrata, vtaknila ključ v torbico in stopila na hodnik.

Vlekla se je kot senca pod stropnimi svetilkami in kradoma pogledala naprej in nazaj, kakor da jo bo kdo zalotil. Nič takega ni naredila, da bi se morala skrivati pred ljudmi, in vendar ni marala nikogar ob sebi.

O, pač, želela si je Gregorja Šipka. Videla se je na njegovi strani, kako stopata po cesti. Na oknih točilnice visijo znani obrazi, med njimi je mehanik Dolfe. Ne more se obrzdati, že se ponorčuje:

— Hej, vidva, glejta malo bolj pod noge, da se ne bosta spotaknila in zletela po dolgem.

Trznila je z glavo, da so ji zavihrali lasje. Privid. Sama gre po cesti, okna na točilnici so prazna, na gornji stopnički stoji Manka, natakarka.

„Greš na sprehod, kaj?“ je navrgla in gledala na desno, kakor da koga pričakuje.

Zinka je vdano pokimala. „Tale zrak mi je všeč.“

„Saj, saj,“ je rekla Manka. „Si kar sama? Kje pa je Dragica? Vidve sta zmeraj skupaj kot dvojčici. Sta se mogoče skregali? Oprosti, da vprašam, tudi meni je bilo notri vroče, pa sem prišla ven, da se ohladim...“

Dolfe je že od jutra nadevan, tako sama več, kakšen je v takem stanju. Prsti mu ne dajo miru. Toda jaz ga ukrotim. Rekla sem mu, ga bom klofnila. In sem ga tudi. Misliš, da si je kaj naredil iz tega? Greben pa se mu je le malo povsil.“

Zakaj mi to pripoveduješ? je pomislila Zinka, glasno pa je rekla: „Ti si zmeraj na prepihu. Dedcev se moraš ubraniti zlepa ali zgrda. Meni bi se uprlo in bi menjala službo.“

„Imam jih naštudirane. Mene ne prinesejo okoli. Vsakemu

Sonce, zima in veter

Sonce, zima in veter so šli po svetu. Na poti, ki je peljala iz vasi na polje, so srečali kmeta. Ponižno se jim je odkril, jih lepo pozdravil in šel dalje.

„Ta je pa prijazen človek,“ reče Sonce. Gotovo je mene pozdravil, saj mu grejem polja in njive. Zelo mi je hvaležen.“

„Ne, kmet ni tebe pozdravil!“ reče Zima. „Mene je pozdravil iz hvaležnosti, ker mu pokrijem zemljo s snežno odejo, da se odpočije in na pomlad znova ozeleni. Ko vladam jaz, tudi kmetič počiva. Meni je gotovo bolj hvaležen in je meni veljal njegov pozdrav.“

„Budali domišljaji!“ reče Veter. „Vaju da je pozdravil?! Ko pa dobro vem, da je meni najbolj hvaležen. V sončni pripeki hladim razpaljena polja in razgrete njive, posušim mu žetev in vso dolgo zimo mu vrtil mlin na veter, da si melje pšenico za dober kruh.“

Prepirali so se in prepirali, niso se mogli zediniti. Pa je Sonce reklo: „Pohitimo, da ga

Kmet je pomislil in se v zadregi poščegetal za ušesom: „Hm, Zima, tebe da naj bi bil pozabil? Tega pa že ne! Tudi tebe sem lepo pozdravil. Nisem pozabil, koliko dobrega storiš meni in moji zemlji.“

Veter, ki je stal ob strani in vse slišal, se je skoraj razpihnil v Vihar, vendar je zatajil jezo in vprašal kmeta: „Kaj pa jaz? Ali ti nisem storil največ koristnega, pa si pozdravil Sonce in Zimo, a mene si spregledal, kakor da se še držim za mamino krilo? Ne, nisem čisto navaden nepridiprav, ki ti še ni storil nič dobrega.“ Veter je bil zelo hud, a kmetič se mu smeje:

„Ho-ho-ho! — moj ljubi Veter, saj veš, da sem najbolj pristržno pozdravil tebe, ki me hladiš, kadar me sonce pregreva in mi posušiš žito, kadar ga premoči deževje; pa tudi sneg mi odnašaš s poti, kadar ga na debelo nasuje. Zima. Največja dobrota pa je to, da ob tvoji sapi lahko meljem kruh tudi tedaj, ko so vsi potoki spremenjeni v led. Se umrli bi brez kruha, jaz in moja družina. Res, tebi, Veter, sem za te dobrote najbolj hvaležen!“

Sonce pa se je razgrela od zavisti in grelo, zavihrala je starka Zima in Veter se je od ponosa napihnil: „Kmet ima prav! Vse je pozdravil najbolj pa mene, ker mu poganjam mlin na veter, da si melje pšenico za svoj vsakdanji kruh. He-he, — zvita buča, ta kmet!“

Kmet pa je še enkrat vse tri pozdravil in živ in zdrav nadaljeval svojo pot.

Življenja modrost

Vsaka skrb naj te ne plaši,
nezgoda vsaka ne ustraši.

Vljudnost, postrežnost
prijateljstva dobita,
surovost, prepir
pa jih proč napodita.

V pomanjkanju žele se človek zave,
kako s potratu v ubožstvo se gre.

dohitimo in vprašamo, kateremu izmed nas je bil namenjen njegov lepi pozdrav!“ — Švrk, švrk! — pohite in dohite kmeta. Sonce ga vpraša: „Povej nam, preljubi kmet, koga izmed nas si tako lepo pozdravil?“

„Ho-ho,“ se smeje kmet, „koga da sem tako lepo pozdravil! Tebe, Sonce, vendar; saj mi vse leto greješ njive in polja, da zelenijo, cvetijo in zorijo.“

Zima je bila nevoščljiva, pa se je namrdnila in dejala: „Fej, nehvaležnež! Jaz še pozdrava nisem vredna za vse, kar ti dobrega storim. To si bom dobro zapomnila, da veš, ti nehvaležni kmetič!“

Nad mestom je ugasnila dnevna svetloba in zažarele so visoke ceste luči. Tu in tam je z zavihanim ovratnikom in zgrbljen spricho zime zakasnel pešec hitel domov.

Na križišču dveh ulic, na pol zametena v sneg, na pol naslonjena na zid, je stala lesena baraka, v kateri so podnevi prodajali pečen kostanj. Sedaj je star mož ropotal okoli ugašajoče pečice in se odpravljal domov. Po snegu naokrog so ležale kostanjeve lupine. Našopirjeni vrabčki so iskali v njih pečenih ostanokov. Starček jih je opazoval že podnevi. Zdaj, ko je bil sam, je navezal z njimi pogovor:

„Aha, vam tekne moj kostanj!“
Segel je v vrečo in izvlekel iz nje prgišče kostanjev. Z okornimi rokami je luščil kostanje in

jih trosil pred barako. Vrabčki so se drug čez drugega poganjali za pičo.

„Vidiš jih, požeruhe,“ se je veselil starček.

Priložil je pojemajočemu ognju. Vrabčki pa, ki jih je bilo vse

med njimi. Bril je mrzel veter, a starček je znova naložil na ogenj.

„Požeruški, sam kljun vas je,“ se je veselil stari mož, ko se je vreča bolj in bolj praznila. Odprl je predal, v katerem je imel

Plice, site in ogrete, so odletavale. Sedale so nedaleč stran in z nagnjenimi glavicami poslušale starčka.

Mesto je oživelo. Na ulice so prihajali ljudje. Pogledali so po vremenu, zagodrnjali in se nekam odpravili.

Mimo hišice s pečenim kostanjem jih je vodila pot. Prišli so uradniki v klobukih, branjevke s košarami, policaj s pendrekom, pleskarji z lestvo, gospodinje, dimnikar z omelom in otroci s torbicami in rdečimi noski. Prisluhli so veseli pesmi, šteli denarce in hrustali kostanj.

Starček pa je pogledoval za pticami v nebo in prekinjal svojo pesem:

„Kostanj! Vroč kostanj!“
In vsi so šli radi k veselemu možu po vroč kostanj.

Pečen kostanj

več in več, so hiteli pobirati drobtinice. Prerivali so se ob železni pečici. Dobro sta jim dela toplota in pečen kostanj.

„Nate, še,“ jih je vabil starček in znova segel v vrečo.

Sneg pred barako je oživelo. Z vrabčki so se gostili golobi in drobne siničke so se urno sukale

surov kostanj. Sproti ga je zarezoval in pekel. Prijetno je prasketalo in vabljivo dišalo v mrzlo noč. Starček si je požvižgaval, a svojo pesmico je kar naprej prekinjal:

„Kostanj! Vroč kostanj!“
Danilo se je že, ko se je iz barake oglasila vesela pesem.

zabrusim, kar mu gre. Ti imaš svojo, mene ne obletavaj, jim pravim. Če še ne nehajo, jih pogledam tako, da jih zmrazi...

Znam, znam. Vem, kako se jih moram otresti. Vseh seveda ne odganjam. Včasih tudi sama pogledam zapeljivo...

Nisem pa take sorte, kot pravijo. Četudi sem natararica, dam veliko na čast...

Tile dedci si domišljajo, da lahko počenjajo z mano karkoli. Tudi se od same sladkobečnosti in me že vidijo pred sabo golo...

O ne, Manka se ne slači na zapoved. Samo Simon bi me spravil do tega, pa kaj si hočem, odfrčal je in se do danes še ni prikazal. Grdo me je potegnil, mu bom že vrnila dvojno porcijo. Bo, kar bo.“ Utihnila je, potresla krpo in se zagledala v avto, ki je pripeljal z leve.

„Tuje goste boš dobila,“ je rekla Zinka Meglič in se oddaljila.

Avto je obstal pred točilnico. Izstopil je fant, obkrožil vozilo in odprl vrata. Natararica Manka je radovedno opazovala gosta. Motila jo je tuja oznaka na tablici, zato ju ni takoj spoznala. Šele ko sta se napotila po peščenih potki proti njej, je presenečeno vzkliknila:

„Vidva sta ja naša! Koga vidim! Ferenc in Tildo. Zate vem, da si v Nemčiji.“

„Tildo sem srečal spotoma in jo pobral,“ je zategnil Ferenc Palir. Razkoračil se je in se oziral. „Kdo je tista tam?“

„Naša učiteljica,“ je rekla natararica Manka.

„Kako ji je ime?“

„Zinka?“

„Grduh,“ se je karajoče oglasila Tilda Čok. „V avtu si mi pihal na dušo in v eni sapi zatrljeval, da se boš poročil z menoj, zdaj pa že mečeš oči po drugi.“

„No, no, menda smem vprašati, tu nič ne stane. Ne boj se, zaradi tega me ne boš izgubila. Ti si Manka, ne?“

„Točno si pogodil. Delaš se že tako, ko da me ne poznaš več. Malo si povohal Nemčijo, pa se že greš svetovljana. Le pazi, da se ne prevzameš. Tudi mi tukaj nismo za krompirjeve olupke.“

„Obe sta nasajeni. Tilda, pojdiva noter. Toži se mi po domači klobasi. Manka, imaš kaj v tunjki?“

O, nismo še pozabili na domače specialitete. Toliko bo, da se boš najedel. Mene že ne boste dobili tja za mejo. Tukaj mi nič ne manjka, delati pa tako moram povsod.“

„Mi oponašaš?“

„Nikakor ne. Zakaj le? Kar si si skuhal, imaš. Nič ne rečem, nekoč me je imelo, da bi pobrala svoje cunje in izginila nekam daleč v svet. Pa me je minilo.“

„Te je fant zadržal doma? S kom že hodiš? Pozabil sem, samo povej mi in se bom spomnil. Zakaj molčiš? Nočeš izdati njegovega imena?“

„Kaj se vtikavaš v njene zadeve!“ se je karajoče oglasila Tilda. „Radoveden si, ko da lahko kaj pomagáš.“

„Tebe nisem nič vprašal. Manka, se spominjaš, kako smo ga včasih žingali? Pozno v noč smo se zasedeli. Ti si dosti prenesla, da sem se ti čudil. Si še zmeraj po stari meri? Jaz tam zunaj bolj malo pijem. Presedlal sem na pivo. Sploh vina ne točijo na litre kot tu pri nas. Po kozarčkih za srkajo.“

„Pojdimo že noter, boljijo me noge,“ je rekla Tilda.

„Ta je posrečena! Manka, si jo slišala! Veš čas je sedela v mojem avtu, pa jo boljijo noge. Da se ne smejem.“

„Vstopita.“ Manka ju je pustila naprej in odšla za njima. Če se ne motim, se je Ferenc pripeljal na obisk, si je polglasno rekla Zinka Meglič. Dekleta nisem spoznala, ker mi je obračala hrbet. Le kako mu gre tam zunaj? Dolgega časa ne preganja. Našel si je spremljevalko, jaz sem pa tako sama.

Ob potoku je postala pred tolmunom. Voda je valovala svojo skrivnost. Jelše in vrbe so jo obkrožile, da je bila videti črna. Ni marala črnine. Spominjala jo je na pokojno mater. Sama je želela pred smrtjo, da jo oblečejo v črno. Pripravila si je zakmašno obleko in jo položila v veliko skrinjo. Tu naj počaka name, je rekla in njena je obveljala. Oče ji je izpolnil poslednjo željo.

Ne more pozabiti nanjo. Kadar se vrne domov, četudi le za kakšno uro, pohiti na pokopališče. Postoji pred zemljo, ki se je sesedla, in ji šepeče besede ljubezni. Imela jo je rada. Še ji zvenijo v ušesih njene besede...

Zinka, življenje je trdo, le redko pokaže svoj mehki obraz. Sprejmi ga, kakor se ponuja. Kadar ti bo hudo, se spomni name.

Prav ta hip mora misliti na mater. Voda se je zganila na površini. Mar je prišel Gregor in vrgel kamenček, da jo prestraši? Pazljivo je pogledala zelenje. Zdelo se ji je, da sliši pritanoje dihanje. Čez ustnice ji je po tihem zdrsnilo:

„Gregor, ne skrivaj se. Pokaži se mi.“ Ker ni dobila odgovora, se je začela zadnički pomikati od tolmuna. Zajela jo je groza. Naj ji spodsne in kaj bo potem z njo? Se bo mogla rešiti, breg je spolek, ne bo se ujela in končala bo v hladni globini. Zagorelo ji je pod nogami in že je stekla na travnik.

Za njo se je oglasilo hihitanje. Izza grmovja se je pojavila postava. Bila je Dragica Flis. Tudi njo je zamikal sprehod na ta prostor k potoku. Pričakovala je Gregorja Šipka. Semkaj je rad prihajal. Zdaj je namesto njega ugledala Zinko. V mislih se ji je porodilo: tudi ti zasleduješ mladega učitelja. Ali je mogoče, da sva se obe zagledali vanj? Enako razočaranje si deliva. Pustil naju je na cedilu.

Dragica je počasi odšla za Zinko. Imela jo je daleč pred seboj, da je prijateljica ni mogla videti. Sredi travnika jo je obšlo, da ji je Šipek storil krivico. Moral bi bil priti, da bi se srečala. Z jezo je utrgala šop trave in vzdihnila: „Sem pa tudi trapa, da čakam na njegovo milost!“

4

Gregor Šipek je z okna opazil avto z nemško oznako. Le kdo se je pripeljal v tej uri, ga je obšlo.

Mrak se je naselil med hiše in drevesa, tišina je postala še izrazitejša ko podnevi. Življenje se je umaknilo s ceste med stene. Ljudje ostajajo doma, kolikor jih je še ostalo, mnogi so odšli v tujino.

(Dalje v prihodnji številki)

Stran naših ustvarjalcev in oblikovalcev

MOJ „KVOBI“

Vsako otroštvo je en sam velik dogodek. Vsak ga doživi po svoje in za vsakega ali vsaj za večino ljudi je to najlepši čas v življenju. In ko razmišljam, kaj naj zapišem, kateri dogodek naj vzamem iz svojega otroštva, ste me postavili pred veliko vprašanje in ne vem, če bo moj zapis zadostil vaši predstavi in želji. Vsak hip lahko pomislim na tisoč dogodkov, ki jih nosim v sebi od vsega začetka. Enega naj izberem in

smešen in še oče, ki je bil sicer bolj resen, se je od srca nasmeljal. Ko sem šel tak v hlev, je teliček v staji čudno poskočil in kure so zakokodajsale, ker me niso spoznale. V tistih časih, ko sem bil majhen, ni vsak otrok imel klobuka. To je bila bolj zadeva odraslih mož, zato sem se s svojim „kvobjem“ lahko postavil pred svojimi vrstniki.

Tako sem imel svoje veselje s „kvobjem“ in užival svobodo malega dečka na vasi. Zuboreči potoček za skedenjem, teliček v hlevu, storži, ki sem jih nabral v gozdu in še veliko drugih stvari so bili moj brezskrbni svet. Toda čas, v katerem sem preživel svoje brezskrbno otroštvo, je kruto prekinila vojna. Kajti nekega dne so v ranih jutranjih urah prišli po nas gestapovci in nas odgnali od doma. Vse smo morali pustiti kakor je bilo. Vzeti smo smeli le najnujnejše reči. Jaz sem seveda vzela svoj „kvobi“, ga posadil na glavo in se s starši, sestrami in brati podal neznan usodi naproti.

Več dni in noči smo se vozili. Najprej s tovornjakom, potem z vlakom. Pred nami se je odpiral nov, a tuj in hladen svet. Znašli smo se na robu Nemčije, strpani v veliko taborišče, obdano z visoko ograjo. Ves čas so na nas pazili moški v uniformah. Govorili so tuj in trd jezik. Njihove mrke oči in mrtvaške glave na kapah so nam vsem vlivale strah in poslušnost. Okoli pasu so imeli revolverje, nekateri celo puške. Moj svet se je naenkrat spremenil. Mnogo nas je spalo v eni sobi. Namesto mehkih pernic je na posteljah bila le trda, poležana slama. Grizle so nas uši in stenice. Bili smo lačni. Vsa naša družina in še drugi smo bili strpani med postelje z enim nadstropjem. Vse, kar se je dogajalo z nami, nisem razumel. Vedel sem le, da je naš dom daleč in da tu ni kruha, ne mleka, česar sem si tolikokrat zaželel. Vse to se je zgodilo zaradi vojne, ker smo ostali zvesti svoji materini besedi, ker smo ljubili svojo zemljo. In za-

radi tega smo morali od doma. S svojo otroško pametjo tega nisem doumel. Glavno zame je bilo, da sem se lahko držal za mamino krilo in da sem imel pri sebi svoj „kvobi“. Drugo je šlo kakor je šlo, seveda pa je vse, kar sem v teh dolgih letih doživel, vtisnilo v moj spomin mnogo nelepih stvari.

Tedaj sem bil še otrok, star komaj dobrih pet let, ko so nas odgnali. Zato je moje otroštvo prepleteno z mnogimi bridkimi spomini. A zdaj ne bom pisal o strahu, ki sem ga prestopal ob hruljenju letal, padanju bomb in pokanju topov; ne o tistem dolgem večeru, ko smo čakali, da se brat Jožek vrne s težkega dela nazaj v taborišče, pa ga ni bilo nikoli več; tudi ne o tem, kolikokrat smo sredi noči morali zaradi bombnih napadov v črne kleti; in ne, kako hudo je bilo materi, ker ni imela kosa kruha za naša lačna usta. Bil sem otrok med otroci. Naš svet je postalo tesno ograjeno dvorišče taborišča. Dogodke okoli nas smo doživljali in dojemali po svoje. Igrač nismo imeli, a smo se kljub vsemu znašli. Igrali smo se slepe miši, ravbarje in žandarje in vse, kar so znali eni ali drugi. Mnogo pa smo govorili o svojem domu in prijateljih, vsi smo zatrjevali, da je doma najlepše, kaj vse bomo počeli, ko spet pridemo domov. Pri vseh teh igrah in pogovorih me je spremljal moj „kvobi“. Igral sem se z njim, ga zvijal na vse mogoče načine, bil je moj ponos. Vanj smo stikali glave in mižali, da so se drugi poskrili. Z njim smo skrivaj nosili krompir ali sadje, če smo kje kaj staknili. Največkrat pa sem ga seveda imel na glavi.

Tako nam je mineval enolični čas in čakanje na dan vrnitve domov. Včasih so prišli tudi po nas otroke, da smo po dolgih njivah, posajenih s krompirjem, pobirali koloradske hrošče in ličinke. Čeprav smo bili veseli, da smo prišli na pristo, tega posla nisem bil vesel. Z velikim gnusom sem prijemal rdeče in lepljive ličinke in jih tlačil v steklenico. Nema lokrat so nad našimi glavami zatulila letala in v nizkem spustu začela napadati tovarne in železniško postajo. V takih primerih smo se morali vleči v brazde med krompirjeve vrste. Tedaj mi je še posebno prav prišel moj „kvobi“. Vsakič sem ga potegnil čez čelo in ušesa, da ne bi nič slišal in videl. Tako stisnjen sem večkrat dolgo ležal na zemlji in v strahu čakal, da divjanje na nebu poneha. Počasi sem se tudi tega navadil. Ob vsakem sumljivem trušču smo se otroci pometali po tleh. Tako so nas naučili. Včasih se mi je vse to zdelo smešno. Še „kvobi“ mi je nekajkrat padel z glave, kot da se z mano vred šali. Zakaj tudi otroci smo kmalu zvedeli, da letala na nebu pilotirajo „naši“ in nam krajšajo bivanje v taborišču. Dopadlo se nam je, kako so ob takih napadih obrazi naših stražarjev postajali bledi in plašni, nič podobni tistim vsakdanjim, s katerimi so nas gonili na apele pod zastavo s kljukastim križem. Teh apelov nisem imel rad. Vedno sem moral snemati „kvobi“ z glave in poslušati kričanje „Lagerführerja“.

Kadar je grmenje letal in pokanje bomb za dalj časa popustilo in če je „Lagerführer“ bil dobro razpoložen, smo smeli za nekaj ur iz taborišča. Seveda ne daleč. In skupaj smo morali ostati s starejšimi otroci. Najbolj nas je vlekle na obrežje reke Murg, nedaleč od taborišča. Tam smo počeli, kar nam je prišlo na misel in metali vse v vodo, kar nam je prišlo pod roke. Na plitvih mestih smo šli tudi sami v vodo. Najbolj prijetno je bilo pod mostom, kamor pa zaradi nevarnosti, da ga razstre-

Na tej strani bomo od časa do časa objavljali prispevke naših besednih ustvarjalcev — pisateljev in pesnikov. Vendar si strani nismo zamislili tako, da bi morala biti izključna tribuna že znanih in priznanih literatov, marveč želimo pritegniti čim širši krog ljudi, ki se bavijo z leposlovjem. Še posebej vabimo k sodelovanju mlade ustvarjalce ter jim nudimo možnost, da se s svojimi literarnimi poskusi in prvenci predstavijo širši javnosti.

Pa tudi glede zvrsti stran naših ustvarjalcev in oblikovalcev naj ne bi bila enostranska, omejena zgolj na književnost. Zato bo tukaj prostora tudi za tiste, ki se udejstvujejo v eni ali drugi veji uporabljajoče umetnosti in ne nazadnje na področju umetniške fotografije.

Uredništvo

Iščem

Iščem
melodijo srca,
da se okorela beseda
omeči,
da bo moja govorica
iz zlahtnih zlitin,
da se izlušči
iz prostaških mejšč.
Prekvasiti hočem
občutnost
za jutrišnje razsežnosti
miselnosti, voljo
za iskreno srčno izpoved.
Novo domovanje
trajnim spominom
bi zagotovil
sredi svetlih
pričakovanj!

Valentin Polanšek

zauzam mladim bralcem, katerega? So veseli in žalostni, pa tudi taki, o katerih ne bi rad govoril. O, marsikaj se mlademu človeku pripeti, česar ne more kar tako pozabiti. Vse to nosiš v sebi kot pravljčni svet, v katerega bi še zdaj večkrat pobežnil in se tako izmuznil nalogam odraslega človeka. Priznam, večkrat to tudi storim, pogreznem se v tiste brezskrbne dni in sanjam...

Pri nas doma, kjer se je po domače reklo pri Župku v Zgornji vasi nad Kostanjami, je bila lepa kmetija. Imeli smo veliko hišo in še večji skedenj s hlevoma, v katerih so bile krave, teleta, ovce, svinje in kokoši. Seveda smo imeli tudi konja in vola, s katerima smo vozili gnoj, seno, les in druge stvari ter z njima orali njive. Bili smo velika družina, jaz sem bil najmlajši. Marsikaj se je pri nas zgodilo, kar je ostalo v mojem spominu. Vsega tu seveda ne morem povedati. Starši so z nami in kmetijo imeli veliko dela, zato so starejši bratje in sestre morali pridno pomagati povsod, kjer so bili potrebni. Jaz sem povsod hodil z njimi. Po navadi sem se s sestro Micijo igral pod senco drevesa ob robu njive, včasih sem nosil tudi snope s strnišča, ali šel k izviro po hladno vodo za žejna grla.

Nekoč mi je teta iz mesta prinesla klobuček. Z njim sem imel veliko veselje. Bil je žameten in obrobljen z usnjenim trakom. Odtlej sem nosil klobuček vsak dan, včasih sem z njim šel celo spat. Res, „kvobi“ — tako se mu po domače reče — je vedno bil z menoj. Imel je lepo obliko, lahko pa sem ga oblikoval tudi po svojem okusu in želji. Nekoč sem ga obrnil tako, da je notranja stran bila zunaj. Ko sem se tako z njim pogledal v studenec, sem se sam sebi zdel

Brezizrazno so zaškilili

Brezizrazno so zaškilili nabuhli obrazi in omizje se je potuhnilo, ko sem se prikazal kot nenapovedan prišlec, pričakoval sem, da se bom vsakemu vzdabil. Nekdo se meni čez čas približa in me namerava prekrotiti v nimb tukajšnjih samohvalnih hehetanj. Koliko blagega mi je poprej navrelo v osrčje! Zdaj naj tukaj prebijem noč in gnijem v plehki sladkobit Mar sem prežibak, kar sem celo sam zatrjeval: da je resnica, ki jo moraš izreči, da je resnica, ki je boljše ne rečeš, da je resnica, ki jo smeš izreči.

Valentin Polanšek

lijo, ne bi smeli hoditi. Kljub temu smo se tam najraje igrali. Ko smo nekega dne spet lezli pod mostom, sem tik nad vodo stopil na splozki del stebra in v hipu sem se znašel v vodi. Šele ko so me drugi otroci potegnili iz vrtnca za stebrom, sem se zavedel, da bi se stvar zame lahko usodno končala. Pošteno me je postalo strah. Okregala me je tudi mati, ker sem bil ves moker. O dogodku pa je zvedel tudi „Lagerführer“ in za kazen dolgo nismo smeli ven, pod most pa nikoli več. Odkrito povedano, tja tudi sam nikdar več ne bi šel. Odtlej smo se igrali samo še na mostu. Gledali smo reko, ki je včasih tudi narasla. Tedaj je po vodi

staja vedno manjši, nazadnje smo videli le še majhno piko, ki je za vedno izgnila izpred naših oči. Tedaj sem postal žalosten in nisem več zdržal solz, ki so napolnile moje oči. Nautoložljivo sem jokal in bil strašno nesrečen, kajti izgubil sem svoje najdražje, svoj klobuček, ki me je spremljal od doma v tuji svet.

Na brata Cenceja sem bil jezen, bil sem prepričan, da mi je „kvobi“ nalašč spustil v vodo. Ves dan se nisem pomiril. Šele zvečer me je mati potolažila in prepričala, da Cencej „kvobja“ ni nalašč vrgel v vodo, ampak mu je zdrsnil iz roke in padel v reko, ker se je gotovo naveličal življenja v taborišču in se mu je stozilo po domu. Odločil se je, da bo sam šel in nas počakal, da se vrne. Meni pa je postalo še bolj hudo, hudo, ker se je moj „kvobi“ kar tako brez slovesa podal na pot, mene pa samega pustil v taborišču.

Počasi sem se le sprizajnil s tem, da nimam več „kvobja“. Vsem, ki so me spraševali po njem, sem prepričljivo povedal, da je moj „kvobi“ šel domov. Isto sem povedal tudi „Lagerführerju“, ko me je prav tako vprašal, kam sem dal svoj klobuček. Porogljivo se mi je nasmeljal. Jaz pa sem bil od dneva do dneva bolj ponosen na svoj „kvobi“, ki je šel sam na pot proti domu. Vsak dan sem mamu spraševal, če je že prišel domov. V mislih sem ga spremljal in vedno znova videl, kako korajžno plava v svobodo. Z njim sem se tudi jaz vračal v domačo vas, v rojstno hišo, k živini, k potočku in na polje. In z mano je bil moj klobuček. Tekala sva po domačih poteh in stezah, nabirala sva sladke jagode. Videl sem rumene žgance in toplo mleko, sveže pečen domač kruh, ki ga je mati tako lepo zapekla.

Kadar sem se prebudil iz takih sanj, mi je bilo vedno bolj hudo in dolgčas po „kvobju“ in po domu. Govoril sem le o njem in si vedno bolj želel, da bi se kmalu vrnili na rodno grudo ter zapustili tuji svet poln groze in strahu.

Ta želja je družila nas vse, stare in mlade. Vsi smo čakali trenutka, ko se podamo na pot in krenemo za mojimi „kvobjem“, ki je sam šel na pot v svobodo. Naposled je vendar zmaga prava, prišla je svoboda. Po več kot treh letih življenja v taborišču smo se vrnili domov. Bilo pa je vse drugače, kot sem si bil predstavljal. Dom je bil opustošen, hlev prazen, njive požete. Otroci na vasi so govorili tuj jezik. In tudi mojega „kvobja“ doma nisem našel, čeprav sem pretaknil vse prostore in kote. Končno sem le moral verjeti, da je moj „kvobi“ ostal nekje na obrežju tiste nemške reke, da nikoli ni pripel domov. A vseeno mi je ostala tista sanja, ko sem se za svojim „kvobjem“ nešteto krat vračal v domači kraj, ki je bil pred tistim usodnim jutrom tako lep in neoskrunjen. Najbrž mi uhaja spomin v tisti čas tudi zaradi tega, ker mi je otroštvo vse prežgodaj splavalo po vodi.

Javno mnenje

Trebušasta velesila se izkrivlja skozi žane in neznane dovode — in tako imenovana javnost prežveči vse in ogloje vse. Lahko si na vsem lepem žrtve te pošastne sile, za katero ni prave oznake, katere nihče ne opredeli dokončno, ker se je vsak boji bodisi veljak bodisi korenjak bodisi siromak!

Valentin Polanšek

plavalo marsikaj. Nekoč smo nekaj predmetov tudi ujeli.

Pri vseh teh malih pohodih sem kajpada imel svoj „kvobi“ vedno na glavi. Ko smo nekega sončnega dne zopet stali na mostu, si je moj brat Cencej namislil, da bi z mojimi klobučkom metali pesek v vodo. To je bila čudovita zabava. A sredi veselja je Cenceju moj „kvobi“ nenadoma zdrsnil iz roke in padel v vodo. Močno je čofnilo, ko je „kvobi“ potonil v vodi, nato je prišel spet na površje, se obrnil in počasi zaplaval po reki navzdol. Tekli smo na obrežje, da bi dohiteli in ujeli plavajoči klobuk. Cencej ga je z dolgo palico že skoraj zgrabil, pa se mu je spet zmuznil in nadaljeval svojo pot. Vsi poskusi, da bi klobuček ujeli, so bili zaman. Tako je tudi upanje, da bom svoj „kvobi“ le še dobil nazaj, postajalo vedno manjše.

Vrnili smo se na most in gledali, kako plava klobuček v daljavo in po-

Andrej Kokot

